

VERA NAPLÓJA

M

77.747

OSZK

IRTA

LENGYEL LAURA

Kovách *Ylna*
Nagybecskerek

VERA NAPLÓJA

REGÉNY

FIATAL LEÁNYOK SZÁMÁRA

IRTA

LENGYEL LAURA

Kovách Ylna.

BUDAPEST

ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

1906

M 77747

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
B 2420/1983
LELTÁRI SZÁM

I.

Sejtelmem sincs róla, hogy mi indított arra a gondolatra, hogy emlékeimet följegyezzem? Sohasem voltam barátja a naplóírásnak, sőt fiatal leánykoromban egy-egy levél megírása is nagy és keserves fáradságomba került. Ennek az a rossz tulajdonságom volt az oka, hogy nem igen tudtam türelemmel bevárni, míg a fekete betűk egymás mellé állva, visszaadják gondolataimat. Mi tagadás, könnyelmű, rakoncátlan kis leány voltam. És ha tíz percig az íróasztal mellett kellett ülnöm, elborította arcomat a vér, aztán uccu, vesd el magad, kirohantam a kertbe, le egészen a kis patakig, hol megmostam a tudománytól túlságosan felhevült fejemet.

Arról a nagy változásról, mely kiforgatta egészen életemet sorából, majd lesz szó e könyv

lapjain. Mert később bizony alaposan megváltoztam . . . de minek vágnék a történetek elébe? Mielőtt azonban történetembe belekezdenék, meg kell jegyeznem, hogy e könyv nem rendes napló. Nem, én csak emlékeimet írtam le, az érdekesebb eseményeket följegyezve, az apróbbakat elhagyva. Bocsánatot kell kérnem azért is, hogy nem szolgálhatok különös, érdekes históriával. Azt írom le, ami igaz s tekintetbe véve azt, hogy kiknek a kedvéért és okulására írom, egy hajszálnyit sem tennék hozzá ehhez az igazsághoz. Bocsássanak meg hát nekem, ha életem történetét igen is egyszerűnek és átlátszónak fogják találni. Ha nem is szolgálhatok úgynevezett érdekes históriával, de talán nem fogják haszontalan időpazarlásnak nevezni azt a pár órát, melyet e regény olvasásával töltöttek.

II.

Tizennégy éves koromig ott laktam abban az erdélyi kis faluban, melybe még ma sem tudok belépni meghatottság nélkül. Nem szégyenlem bevallani, hogy könny borítja el szememet ma is, ha rágondolok. Azok az apró, piroscserepes házak gyakran megjelennek álomban. Látom a szelídhajlású hegyeket, melyek koszorúként övezik kis falumat. Hallom a harang templomba

hívó hangját és a szemem megtelik könnyel. Megverne az Isten, ha sorsomra panaszkodnám és mégis sokért nem adnám, ha mezítlábas kis leányka módjára, mégegyszer végigrohanhatnék a nagy kerten át a hegyek alatt levő kristálytisza patakhoz, hol már együtt vannak a falu gyermekei.

Bizonyára sem arcom, sem ruhám nem volt külömb az övékénél, talán azért szerettek olyan nagyon. Nem volt olyan magas fa a falu környékén, melynek tetejéről én le ne kukorékoltam volna, kis pajtásaim nem kis gyönyörűségére és mulatóságára. Bizonyos önérzettel vallom be, hogy a faluban egy gyermek sem tudott olyan jól kukorékolni, mint én. Néha még a kakasokat is elbolondítottam művészetemmel s azok haragosan felegettek nekem.

Sokért nem adnám, ha mégegyszer láthatnám azt a vidám, boglyas, fekete kis gyermeket, amint naptól lesült arccal és kézzel bolyong a hegyek között és keresi az erdei tündér kastélyát. Mindig úgy képzeltem, hogy egyszer csak szembe fogok találkozni a tündérkirálynővel. Annyiszor elképzeltem ezt a találkozást, hogy egészen világosan láttam fehér arcát, ragyogó, aranyos haját és égszínkék szemét. Imádtam így ismeretlenül is a szép tündérasszonyt és ha ő parancsolja, kész lettem volna lemondani a kukorékolásról és a fáramászásról is.

Amit például a Borcsa kedvéért semmiesetre sem tettem meg, pedig nagyon gyakran összeszidott miatta.

Édesanyámat sohasem ismertem. Két héttel születésem után meghalt. Borcsa azt mondja, hogy igen szép és igen jó asszony volt. Néha, ha pajkos csínyjeimmal nagyon kétségbeejtettem, haragosan jelentette ki, hogy bizony nagy kár, hogy én semmiképpen sem hasonlítok hozzá.

Ezt bizony magam is sajnáltam. A szépségen, fájdalom, nem segíthettem, mert magamnak is be kellett vallanom, hogy az a boglyas kis cigányleány semmiképpen sem hasonlítható össze azzal az érdekes arcú, barna úri hölgygel, akinek képe udvarházunk egyik szobájának falán függött. De azt minden esetben készséggel megígértem Borcsának, hogy meg fogok javulni. Fájdalom, másnap megint erőt vett rajtam a csavargás és nyugtalanság szelleme. Ha aztán este fáradtan és kimerülten hazatértem, Borcsa mogorván tolta elébem a vacsorát.

— Tulajdonképen te nem vagy az oka semminek, hanem én, mert nem tudlak elég szigorúan kordában tartani. Aztán meg az édesapád is meggondolhatná már...

Hogy mit gondolhatna meg az édesapám, azt sohasem tudhattam meg, mert Borcsa haragosan kiment a szobából és becsapta maga mögött az ajtót.

Természetesen nem mertem tudakozódni; mert minden pajkosságom mellett is nagyon tartottam Borcsától és örültem, hogy ilyen olcsón szabadultam meg a veszedelemtől.

Azonkívül nem is voltam túlságosan kíváncsi természetű. Édesapát már két évenem láttam. Azelőtt mindig itt töltött nyáron egy-két hetet és mosolygott azon, ha Borcsa előadta neki nagyfokú tudatlanságomat, hallatlan neveletlenségemet, kóborlásra való hajlamomat és ösztönszerű irtózásomat mindenféle tanulás, varrás, vagy egyéb kézimunka ellen.

— Látszik, hogy művészvér van a kis haszon-talanban, — mondta nevetve és fölemelve magához, megcsókolt.

Borcsának azonban sehogysen tetszett a dolog.

— Rendes asszonyszemélynek nem való a művészvér, — mondta dörmögve. — És a megboldogult nagyságos asszony megfordulna sírjában, ha látná, hogy milyen neveletlen, tudatlan parasztleány lesz egyetlen gyermekéből.

A szemrehányásra apám is elkomolyodott.

— De hát mit tegyek Borcsa? Magammal csak nem vihetem, mikor a jövő hónapban megint nyakamba kell venni a világot.

Borcsa ugyanis nemcsak nekem, de édesapámnak is felettte imponált. Nagyon sokat adott

ennek az okos, szűkszavú, látszólag mogorva asszonynak beszédére és véleményére. Ami pedig engem illet, minden pajkosságom és neveletlenségem mellett is, senkit sem szerettem annyira, mint Borcsát, mert már akkor, gyermekésszel tudtam, hogy ez a zsémbes, szigorú asszony engem lelke mélyéből bálványoz, mintha a tulajdon gyermeke volnék.

Hiszen voltaképen az is voltam, mert ő nevelt föl.

Mint már mondtam, anyámat kéthetes koromban vesztettem el. Borcsa ez időben már öt esztendeje lakott a háznál, mint házvezetőnő vagy micsoda? Anyám beteges asszony volt és Borcsa intézett mindent a házban. Édesapám neki adta át a pénzt és ő osztotta be édesapám felette ingadozó jövedelmét úgy, hogy mindenre jutott. Pedig ez, mint később megtudtam, igen nehéz dolog volt. Édesapámnak egyik esztendőben hercegi jövedelme volt, de ebben sem volt sok haszon, mert ilyenkor királyilag költekezett. Máskor meg elveszítette a munkakedvét és súlyos anyagi gondok nehezettek a család, akarom mondani a Borcsa vállára. Ez az asszony azonban oly bámulatos leleményes volt, hogy mindig keresztül úsztuk a válságokat, sőt beteges édesanyám előtt teljesen el tudta titkolni a dolgot.

Édesapám festőművész volt, még pedig igen kiváló és hírneves festőművész.

Akkoriban, gyermekkoromban, persze még nem tudtam, hogy miért bámulom néha órák hosszat a hegyek körvonalait, a patak szeszélyes, kanyargós útját, azt sem tudtam, hogy az én kóborlásom, futkosásom, az a forró nagy szeretet, mely néha arra kényszerített, hogy kitárjam vékony gyermekes karomat, mintha az egész mindenséget magamhoz akarnám ölelni, tulajdonképpen mind-mind az édesapámtól öröklött művészvértől ered. Nagyon kevés talentum szorult belém, de már gyermekkoromban imádtam a szép színeket, formákat, különösen imádtam a természetet. Tavaszi napsütésben, nyári forróságban, őszi esőzésben és téli viharban, mindenképpen kedves volt az nekem. Nem voltam nyápic, városi gyermek; kis csizmámban és prémes köpenykémben akárhányszor kiszöktem a hegyek közé, mikor fehér hólepel borított mindent és az ijedős falusi gyermekek farkassal ijesztgettek.

Szemük közé kacagtam és vígan baktattam tovább. Megálltam a hegy tetején és lenéztem a falura, mely szintén fehér volt. Szerettem ezt a dermedt, hideg, zavartalan fehérséget és addig néztem, míg belekábult a fejem és könnyezni kezdett a szemem.

Borcsa előtt óvatosan eltitkoltam ezeket a

kirándulásokat, mert bár nagyon szeretett, mert bár a lelkét is bármelyik percben ideadta volna értem, tudott ő néhanapján igen szigorú is lenni.

Engem mindjárt édesanyám halála után vett magához és azóta itt lakunk a kis faluban, ebben a csinos kis udvarházban, melyet szép nagy kert vesz körül. Mint később megtudtam, ez a kuria és a kert volt egyetlen anyai örökségem.

Volt ugyan itt valaha egy kis birtoka is anyám családjának, de ez a szűk napokban idegen kézre jutott. Akkoriban nem sokat törődtem vele. Borcsának — ki szintén ebben a faluban született — volt egypár hold földje, azonkívül néhány bivaly is állt az istállóban, szóval hiányosság sohasem volt a háznál. Sőt minden héten egy szekéren zöldséget, tejet, túrót, vaját, tojást küldött Borcsa a városba, amiért az én nézetem szerint rémületesen sok pénzt kaphatott.

Arra nem is gondoltam, hogy én voltaképen a Borcsa jóvoltából élek, mert a föld, a bivalyok mind az övéi voltak. De ha tudom mindezt, az sem bánt egy csöppet sem. Borcsát anyámnak tekintettem s tudtam, hogy ő is úgy adja nekem a kenyeret, mint ahogy a legjobb szülő nyújtja azt gyermekének.

Édesapám ugyan gyakorta küldött kisebb-nagyobb pénzösszeget Borcsának, hogy ebből fedezze ruházatomat és ellátásomat, de Borcsa

ezt a pénzt, úgy amint jött, rögtön bevitte a városi takarékpénztárba.

— Ide nézz gyermek, — mondta egyszer egy kis könyvet mutatva nekem — nem kell már félned, ha az öreg Borcsát valami baj éri; takaros kis pénzösszeg van már itt együtt. Az édesapád hál' Istennek ott külföldön sem felejtette el, hogy élsz és így nem állsz teljesen csupaszon, ha velem valami baj talál történni.

Természetesen sírva fakadtam és odaborultam Borcsa hatalmas, széles vállára. Kijelentettem, hogy nekem nem kell ez a rongyos pénz, hogy egy pillanatig sem akarok tovább élni, mint ő.

Borcsa bosszusan korholt.

— Ne bosszants ilyen ostobasággal, Vera. Azért még élek és ha egyszer-másszor elő akarlak készíteni a komoly életre, azért nem muszáj a kötőmet könnyeiddel telepotyogtatni.

Szigorú hangon beszélt, de keze lopva, titokban végigsimította boglyas fejemet és szemében valami gyanus fénycepp csillogott. De nyomban erőt vett magán. Még csak az kellene, hogy az én gyerekes ostobaságaim miatt ő is sírva fakadjon!

— Milyen a fejed, te szélkelep? — mondta erőltetett haraggal. — Hol jártál már megint? Hozod elő mindjárt a kefét meg a fésűt! Azt hiszed, nincs egyéb dolgom, mint téged fésülgetni?!

Én bizony nem hittem ezt, sőt szerettem volna, ha Borcsa valami más dolog után lát. De szerény véleményemet magamnak tartottam. Megadással hoztam elő a fésűt meg a kefét és némán türtem, hogy Borcsa vaskeze rendbe szedje makacs hajfürteimet.

Ez időben tört ki rajzolgató hajlamom. Csodálatos, hogy én, ki oly kínok közt tudtam egy levelet megírni külföldön barangoló édesapámnak, kedvtelve és gyönyörűséggel rajzolgattam órák hosszát. Kimentem a hegyek közé és ott próbálgattam a patak kacskaringós folyását, az erdő büszke fenyőit lerajzolni. Ez időben még sokkal szenvedélyesebben kerestem a tündérkirálynőt, de mivel még mindig nem sikerült vele találkoznom, hát ezt is lerajzoltam, de nem tudtam olyan szépnek festeni, mint amilyennek elképzeltem.

Csodálatosképen roppant szégyeltem ezt a kedvtelésemet. Türtem, hogy Borcsa keményen összeszidjon csavargásomért, de mégsem árultam el neki titkomat. Egy ízben azonban mégis rájött. Szekrényem tetejére dugtam rajzomat, nem gondolva reá, hogy a szemfüles Borcsa minden héten nagytakarítást rendez és így okvetlenül kezébe kell hogy kerüljön.

— Vera, miféle dolog ez? — kérdezte szigorúan.

Ötöltem-hatoltam és piros lett az arcom, mint a pipacs.

— Gyermek, — fenyegetett meg Borcsa a mutatóujjával — remélem nem akarsz hazudni? Ezt a csúf tulajdonságot még nem tapasztaltam nálad. Most mindjárt meg fogod mondani, hogy kitől kaptad ezeket a szép rajzokat?

— Én rajzoltam Borcsa, — mondtam lassan, szégyenkezve és elrejtettem az arcomat.

— Úgy? — mondta Borcsa, én pedig hangosan zokogni kezdtem.

Egyszerre csak éreztem, hogy erőszakos gyöngédséggel levonja kis fekete tenyeremet arcomról, aztán gyöngéden ölébe vont. Borcsa hatalmas, jól megtermett asszony volt és én úgy bujtam az ölébe, mint egy kis gyermek.

— Ostoba gyermek, — mondta gyöngéden. — Hát miért sírsz? Hiszen nem bántott senki. Hajtsd ide szépen a vállamra a fejedet és ne pityeregj. Ennek nincs semmi értelme, először is, mert megfájdul tőle a fejed, másodszor meg sohasem lesz az olyan emberből semmi, aki minden szamárságért pityereg. Felőlem rajzolhatsz, amennyit tetszik, ámbár jobb szeretném, ha néha-néha kötést vennél a kezedbe, mert az olyan asszony, aki nem maga köti meg a harisnyáját, előttem nem is asszony. Érted?

Eszembe jutott, hogy a hideg ráz, ha egy kötötűt látok és kétségbeestem a jövőm miatt.

— A rajzok nem is olyan rosszak, — mondta Borcsa.

Borcsa az imént szépnek mondta a rajzokat, de amint megtudta, hogy én csináltam, mindjárt »nem is rossz« lett belőle. A gyermeket nem szabad túlságosan dicsérni, mert ez csak elrontja, ez volt a Borcsa elve. De néha elfelejtkezett erről az elvéről, mert így folytatta:

— Édesapád örülne, ha látná.

— Hát küldjük el neki, — mondtam csak úgy odavetve, meggondolatlanul, mert a hiúságot ez időben még igazán nem ismertem.

Borcsa azonban egyszerre felugrott és én lesiklottam az öléből.

— Eszedbe ne jusson ilyesmi Vera. De mit is fecsegek itt neked össze-vissza? Édesapád a világ legjobb és legderekabb embere, de hát... szóval, ezt a rajzolás teszi... s én tudom, milyen nehéz napokat élt át mellette az édesanyád... szóval nem tűröm, hogy te is rajzoló, festő, vagy mi az Isten csodája legyél! Hallom, hogy mostanában nagyot fordult a világ. De én csak annyit mondok neked, hogy inkább kicsavarom a nyakad, mintsem ilyen bolondságot megengedjek neked. Megboldogult édesanyád megfordulna a sírjában, ha megtudná, hogy ilyesmi jár az eszedben. Mert

bár természetesen nem beszéltem vele a dologról, de azért nagyon jól tudom, hogy nem szánhatott téged ilyen cigányos, rendetlen életre.

— De Borcsa, — mondtam nekibátorodva, mert magam sem tudom miért, nagyon fájt nekem a beszéde, — édesapa is festő.

— Édesapád férfi. A férfinak meg mindent szabad, érted? Azonkívül neki is jobb lett volna, ha valami nyugodalmasabb, békésebb mesterséget választ magának. De ebbe nem szólok bele. Az apád — bár én nem szeretem a mesterségét — itt is sokra vitte s híres ember lett belőle, mert az Isten nagy tehetséget adott neki. Te egy csitri, tudatlan, kis leány vagy és megtiltom, hogy képzelődjél és ilyen haszontalan dolgokra gondoldj. Érted?

— Nem fogok rágondolni többet. — mondtam szomorúan.

— Így már nagyon jól van gyermekem, — mondta Borcsa és újra simogatni kezdte a fejemet. Amint egy kicsit szomorú lettem, Borcsa haragja is mindjárt szelidebbre vált. — A leánynak nem kell ilyen hóbortokra gondolni, mert az sohasem visz jóra. Írni fogok apádnak, hogy hozasson számodra egy nevelőnőt, aki megtanítson mindarra, amire egy úrileánynak szüksége van. Én nem értek az ilyesmihez... Aztán majd ha a jó Isten rendel neked egy becsületes élettársat, nem kell ám félned, nem mégy üres kézzel hozzá, csinos kis összeg gyűlt már össze abból, amit apád lassankint tartásodra küldött. Édesanyádnak meg annyi kelengyéje volt, hogy akár három leányt is férjhez lehet belőle adni, szóval, ha a jó Isten elhozza azt a szép napot, hát...

Nem tudta tovább folytatni, mert reám nézett. Megakasztotta az én rémült, értelmetlen nagy fekete szemem. Leestem lábaihoz és átkaroltam térdét.

— Borcsa, te el akarsz engem magadtól küldeni... Borcsa, én meghalok nélküled... inkább sohase rajzolk többé.

Az én tizennégy éves fejem semmit sem értett meg a Borcsa jövődj tervelgetéséből, csak azt, hogy egyszer el kell válnom tőle.

Borcsa gyorsan fölemelt, olyan volt az arca, mint a láng, látszott, hogy nagyon szégyenli magát amiatt, hogy ő, az okos, az óvatos asszony elfelejtkezett magáról és úgy beszélt az előtte álló csitri gyermekkel, mintha komoly, felnőtt nő volna.

— Még csak össze sem szidhatlak, — mondta röstelkedve — mert most én voltam az ostoba. Azt hittem, hogy öt évvel idősebb vagy, vagy egyáltalában tudom is én mit hittem? Egyszerűen elmondtam a szívem kedves tervét, pedig ez nem a te fülednek való és én nem vagyok túlságosan fecsegő természetű. No de ez okulás lesz a jövődjre, te pedig felejtsd el, amit mondtam és ne gondoldj többet reá.

— De nem küldesz el magadtól, úgy-e? — kérdeztem még mindig zokogva.

— Nem, most eszemben sincs... De most elég legyen... még beteggé sírod magad. Most

pedig gyere velem a konyhába, behozták a friss tejet, meg kell innod egy félkupát, mert olyan sovány vagy mint az agár. Mit? Nem tetszik? Hiszen csak most ígérted meg, hogy jó és engedelmes leszel. Mától fogva mindennap meg kell innod egy kupa tejet, nem szenvedhetem az ilyen sovány gyereket.

Bár a kupa tejtől borzadtam, de azért szó nélkül követtem Borcsát, mert tudtam, hogy az ő határozatai ellen nincs föllebbezés.

III.

Borcsa azonban minden szigorúsága mellett sem volt következetes. Szigorú dorgálása miatt fájó szívvel, de lemondtam a rajzolásról. Őszintén szólva, attól féltem, ha Borcsa még egyszer rajta kap a rajzoláson, elküld a háztól. Mert egész beszédjéből valami ilyen rejtelmes fenyegetésfélét olvastam ki.

Mondom, hát fájó szívvel, de abbahagytam a rajzolást. Borcsa a másik héten bement a városba, hazajövet már a faluvégén elébe futottam. Borcsa felvett a szekérre és egy csomagot adott át nekem.

— Itt van, — mondta mogorva hangon — ezt neked hoztam. Mulass vele, ha éppen jól

esik, végre miért ne töltenéd vele idehaza az időt, ha más hasznosabb dologhoz nincs kedved? Legalább nem fogsz a hegyek közt csavarogni.

Meglepetten hallgattam beszédét, az én tapasztalatlan fülem is kiérzett valami szokatlant a Borcsa hangjából. Borcsa mentegeti magát? Miért? Akkor még nem tudtam, hogy saját lelkiismeretét nyugtatja meg lágyságáért és engedékenységéért.

De mikor annyira szeretett, hogy nem bírt szomorúságot látni az arcomon.

Óvatosan kibontottam a csomagot, a következő pillanatban már Borcsa nyakán csüggtem, hogyne, mikor teljes rajzoló készletet hozott nekem a városból.

— Jól van, jól, — védekezett Borcsa, de nem túlságosan erélyesen — szeretném, ha nyugton maradnál és nem fojtogatnád a nyakamat.

— Borcsa, ha tudnád, hogy mennyire szeretlek és milyen hálás vagyok.

Borcsa szeliden megölelt:

— Én is szeretlek Vera, és mindig csak a javadat akarom. Bár úgy teljesíthetném kötelességem, mint amennyire óhajtom. Nem akarom kedvtelésedet zavarni, mert semmi sem okoz nekem olyan örömet, mint ha jókedvűnek látlak. De remélem, nem felejtetted el, amit a multkor mondtam, hogy ez csak időtöltés, mulatság és a komoly

dolgokat nem szabad elhanyagolni érte. Már írtam édesapádnak a nevelőkisasszony érdekében és remélem, nemsokára itt is lesz...

Még ez a biztatás sem volt képes lelohasztani jókedvemet. Dalolni, táncolni szerettem volna. Szabad lesz rajzolgatnom, sőt még csinos kis vázlatkönyvet is kaptam Borcsától.

Máskor a tejivás előtt mindig megpróbáltam az alkudozást, most, hogy érdemes legyek Borcsa ajándékára, néma megadással hörpintettem ki a félkupa tejet, aztán kirohantam a kertbe és kedvelt fáimat ölelgettem jókedvemben.

Mikor visszatértem, egyenesen Borcsa szobájába akartam menni, de a küszöb előtt hirtelen megállottam. Borcsának vendége volt, a tiszteletes asszony jött át hozzá.

— Én azt hiszem, kedves Borcsa asszony, hogy itt a szomszéd szoba egészen jó lesz a nevelőnőnek. Csinosan be van bútorozva és közel van a Vera szobájához. Egy tükröt éppen hozathat a városból, az ilyen városi kisasszony nem igen bírja nélkülözni az ilyesmit.

A szívem dobogása megállt a rémülettől. Hát ilyen közel van a veszedelem?

— Hát ha éppen nélkülözhetetlennek tartja a tiszteletes asszony, hát veszek egyet. Ámbár van itt egy kis darab tükör, és ebben is meg-

láthatja magát, ha fésülködik, vagy a ruháját gombolja. Tisztességes fehérnép meg nem áll a tükör elé bámészkodni, mert akármennyit meresztgeti is szemét a tükörbe, attól bizony egy makulával sem lesz szebb.

— Ez mind igaz, Borcsa asszony, de azért a városi módi mégis így van. S magának már csak azon kell lenni, hogyha idehozatja azt a kisasszonyt, hát jól is érezze itt magát.

— Nos, tiszteletes asszony, jó ellátásban nem is lesz hiány, arról kezeskedhetem. Ha aztán annyira kívánja szíve a földig érő tükröt, hát Isten neki, én azt sem sajnálom tőle, ámbár sohasem szerettem a pénzt az ablakon kidobni. No de hát legyen meg minden, amit akar, én nem kívánok tőle semmit, csakhogy jóra oktassa a gyermeket. Ami nem is lesz nehéz feladat, mert Vera igen jóindulatú, nemeslelkű gyermek s ami kis pajkosság van benne, az is az én hibám, tiszteletes asszony, egyszerű tudatlan asszony létemre nem értek én a neveléshez. De azt látom, hogy a gyerek nagyon okos és tehetséges, olyan gyönyörű rajzokat készít, hogy... de mindjárt be is hozom a tiszteletes asszonynak.

Lángbaborult arccal osontam el az ajtó mellől; mire Borcsa felállt, én már hegyen-völgyön túl voltam. Lent a kertben két tenyerembe szorítottam pipacs-vörös arcomat.

Pirultam, először azért, mert hallgatóztam, másodszor meg azért, mert sejtelmem sem volt róla, hogy a szigorú Borcsának ilyen jó véleménye van rólam, ezt ugyan előttem óvatosan elhallgatta.

S mi tagadás, kissé büszke is voltam erre a jó véleményre.

De büszke önérzetemet hamar lelohasztotta két dolog. Az egyik az ijedelem, hogy Borcsa meg találja tudni, hogy hallgatóztam. A világért sem mertem volna többé a szemébe nézni, ha ez a csúnya dolog kisül rólam. A másik meg az a gondolat, hogy a nevelőkisasszony a közel jövőben meg fog érkezni és így vége lesz szabadságomnak.

Hogy ijedelmem mennyire alapos, azt csak pár nap múlva tudtam meg.

Édesapám Bécsből írt levelet Borcsának. Azt írta, hogy roppant el van foglalva, mert egy főhercegnő képét festi; de azért rögtön utána járt a dolognak, írt egyik budapesti ismerősének s az új nevelőnő vasárnap indul el Budapestről.

Mikor Borcsa ezt a levelet felolvasta nekem, sírva fakadtam, de bámulva láttam, hogy Borcsa ahelyett, hogy összeszidna, szomorúan elmélázva néz maga elé.

— No, no, Vera, nem kell ezt a dolgot úgy felvenni.

Megint csak a vállára hajtottam a fejemet, mint mindig, ha valami bántott, ő szeliden, gyöngéden vigasztalt:

— Látod kis Vera, ez a dolog nem mehetett így tovább. A te boldogult édesanyád — Isten nyugosztalja meg sírjában — igen előkelő, finom, úri nő volt és bizonyára még a másvilágon sem lenne nyugta, ha látná, hogy te itt vadon, parasztyerek módjára nősz fel. Az apád híres nagy ember s neki is csak szégyenére válnék a te tudatlanságod. Én magam nem oktathatlak, mert magam is igen keveset tudok. Ez a kevés is boldogult édesanyád jóságából ragadt reám, ki nem röstelte, hogy úri asszony létére, velem, együgyű parasztasszonnyal vesződjék. Mindenkinek a maga helyén kell megállni a sarat, — mondta boldogult édesapám, — ki pedig igen okos, bíróviselt ember volt. És én is aláírom a mondását. Te nem maradhatsz itt örökre a faluban. Vera...

— Én nem akarok elválni tőled soha, soha, — zokogtam és erőszakkal beléfogóztam Borcsa kötényébe, mintha már vinni akarna valaki.

— Ne légy gyermek, Vera. Eljön az idő, mikor majd magad kívánczol ki a nagy világba, hogy elfoglald ott a helyedet. De erre előzetesen készülnöd kell és...

— Borcsa, édes Borcsa, ne űzz el magadtól.

Borcsa mérgesen rám kiáltott, de én nagyon jól láttam, hogy csak tetteti a haragot és hogy erősen küzd a megindulásával.

— Most már elég legyen! Olyan gyermeke-sen viseled magad, hogy pirulnom kell miattad. Már meg is bántam, hogy komolyan beszéltem veled, rajtad nem igen fog az ilyesmi. Most hát csak arról van szó, hogy vedd fel a piros batiszt ruhádat és az új szalmakalapodat, befogatok a kocsiba és megyünk a vasúthoz, a kisasszony elé.

Én azonban nem hagytam magamat ilyen röviden elhallgattatni.

— Borcsa, ha elűzöl magadtól...

És reá néztem könnybeborult szemmel, vonagló ajkkal. A szigorú Borcsa félrefordította fejét.

— Ki akar elűzni gyermek? Igérem neked, hogy nem is foglak erőszakolni a távozásra, majd eljön annak az ideje, hogy te magad vágyakozol el innen..... Azt hiszed, nekem nem fog fájni a válás?!... Azt hiszed, én nem szeretlek?!... De milyen számárságokat beszéltetsz itt velem, vedd a ruhádat és kalapodat, hogy még idejekorán indulhassunk.

Ujjongva és dalolva rohantam szobámba. Borcsa megigérte, hogy nem küld el, míg csak magam is be nem látom, hogy jobb lesz távoznom, a Borcsa ígéretében pedig bízni lehetett, ő betartotta a szavát mindig és mindenkor. Ami pedig az

én belátásomat illeti, arra ugyan várhat, mintha volna kincs a világon, amiért én ezt a gyönyörű kis falut elcserélném.

A ruhámat gyorsan magamra kaptam, a szalmakalapomat a fejembe nyomtam és rohantam ki Borcsához, ki szinte ünneplő díszbe öltözött, fekete terno-ruháját vette föl. A ruhát, mint tőle hallottam, a megboldogult édesanyámtól kapta. S így lehetett tizenöt éves. Borcsa azonban nagyon megbecsülte, sokra tartotta, mert össze-vissza még tízszer se volt rajta s így új ruhának lehetett nevezni.

A divat nevű számársággal Borcsa egy fikarcnyit se törődött.

— Nem lesz meleged, Borcsa? — kérdeztem részvétellel, a fekete terno-ruhára mutatva.

— Bizony nem hűvös gunya ez, — sóhajtott Borcsa — de hát meg kell mutatni a kisasszonynak, hogy kellő tisztességgel várjuk. No, add ide a kezéd, Vera.

Nagyon szerettem volna a bakra ülni, a kocsis mellé, de Borcsa kezének egy erélyes intésével maga mellé parancsolt.

— Vége legyen az ilyen gyerekeskedésnek Vera. Mit szólna hozzá a kisasszony?

— Hiszen még most nem látja?

— De meg kell szoknod a rendet és illetelmet, — mondta Borcsa határozottan, — azon-

felül meg jobb szeretlek itt magam mellett látni. Legalább nem vickándoazol és nem esik baj az új ruhádban.

Ezzel már meg is indult a kocsi. Körülbelül két óráig kellett mennünk, míg a vasúti állomáshoz értünk. Mind a ketten szomorúak és hallgatagok voltunk. Borcsát — gondolom — a díszes terno-ruha bosszantotta, engem pedig az a gondolat keserített, hogy ezentúl jól és illedelmesen kell viselnem magamat.

Alig szálltunk le a kocsiból, a vonat is megérkezett. Az egyik kocsiból egy sovány, szőke hölgy tipegett felénk, az arca sűrűn le volt fátyolozva.

— Ez lesz az, — mondta Borcsa és erősen megragadva kezemet, az idegen nő felé sietett.

Talán bizony attól félt, hogy erőt vesz rajtam a régi vadság és világgá futok.

— Gyárfás Elza kisasszonyhoz van szerencsém?

— Igen, én vagyok, — mondta csodálatosan vékony hangon az idegen nő.

— Hozta Isten kisasszonyom, — mondta Borcsa szíves mosollyal nyujtva elébe a kezét. Érezze magát jól szerény házunkban. Elhoztam a kis tanítványát is.

A kisasszony egy futó pillantást vetett reám a sűrű fátyol mögül, aztán azt kérdezte:

— Messze van innen a falu?

— Két óra járás.

— Istenem, Istenem, — sóhajtott fel a kisasszony — de már benne vagyok, hát menjünk.

Mikor a kocsihoz értünk, megállt egy percre.

— Nem ráz ez a kocsi nagyon?

— A boldogult nagyságos asszony is ezt használta, — jegyezte meg Borcsa kissé száraz hangon.

Az úton alig szóltunk egy szót. Én csak azon csodálkoztam, hogy tűri meg a kisasszony az arcán azt a sűrű fátyolt? Mikor olyan jól esik, ha a szabad szellő simogatja az ember arcát és nyakát.

Néha-néha kivett zsebéből egy kis üveget és az orrához vitte. Erős illatszer csapott felém, soha életemben nem állhattam az illatszert, de most meg majdnem elszédültem tőle, olyan szokatlan volt.

Végre hazaértünk. Gyorsan leugrottam a kocsiról, Borcsa is leszállt. Csak Elza kisasszony maradt ülvé.

— Istenem, de elfárasztott ez a rossz út, ezek a magyarországi utak irtózatosaik.

— Hát a kisasszony nem magyar? — kérdezte Borcsa, félvállról visszafordulva.

— Édes anyám német nő volt és én, Istennek hála, Berlinben nevelkedtem.

Borcsa nem felelt semmit, de homlokán erős, kemény ránc képződött, ami semmi jót se jelentett.

Végre Elza kisasszony is kiszállt a kocsiból. Meglehetős félénken néztem elegáns szürke útiruhájára, ő azonban kegyesen maga mellé intett.

— Jöjjön csak ide gyermekem, arcáról úgy látom, hogy értelmes, remélem, hogy igyekezni fog...

Valamit dadogtam, Elza kisasszony azonban nem felelt reá semmit, hanem nagyot sóhajtott:

— Rettenetes elhagyatott hely ez... És két óra járásra van a legközelebbi vasút, ha ezt sejtettem volna...

— Borcsa, — suttogtam halkán, mikor az udvarban egy pillanatra megállíthattam, — Borcsa, ez egy rettenetes teremtés.

Borcsa nagyon rosszkedvű volt és szigorúan nézett végig rajtam.

— Miféle neveletlen beszéd ez, Vera. Ilyesmit meg ne halljak többet tőled. Az édesapád azért küldte ezt a kisasszonyt, hogy tanuljál tőle. Rajta légy hát, hogy kötelességedet teljesítsd és egyébre ne legyen gondod.

Szó nélkül sompolyogtam tovább. Azt se mertem elmondani hát Borcsának, hogy este, mikor a kisasszony nyitva hagyta ajtaját, jól láttam, hogy a tükör előtt nézegeti magát, haját

papirtekercsekbe csavarja, ajkát és arcát valami fehérrel bekeni. Mindez olyan nevetséges volt előttem, hogy mindkét kezemet szájamra kellett nyomni, nehogy erőszakkal kitörjön belőlem a kacagás.

Mikor azonban később én is lefeküdtem, halk sírás hangja ütötte meg fületem. Ennek már fele se tréfa. Gyorsan kiugrottam az ágyból és beszaladtam a kisasszony szobájába.

A kisasszony ott ült az ágy szélén és hangosan, keservesen sírt.

— Istenem, kisasszony, — kiáltottam rémülten — csak nincs valami baja? Mindjárt behívom Borcsát és ...

A kisasszony rögtön abbahagyta a sírást és mérgesen felelt:

— Hagyjon nekem békét azzal a mogorva, zsémbes arcú asszonnyal. Nem is értem, szegény gyermekem, hogy hagyhatta édesapja esztendőig egy ilyen asszony társaságában?

De már erre felpattantam:

— Nagyon kérem kisasszony, Borcsáról ne beszéljen rosszat. Ő az én nevelőanyám és nem bírom hallgatni, hogy szemembe ócsárolja valaki.

Haragosan, felemelt fejvel kiáltottam ezt, Elza kisasszony kissé megszeppent:

— No-no, Verácska, nem kell így tüzelni. Szép magától, hogy nevelőanyjának nevezi ezt

az egyszerű asszonyt. Nekem különben semmi bajom nincs vele. Én magához jöttem le ide, gyermekeim. De sejtelmem se volt róla, hogy ilyen eldugott fészekbe kerülök, mert ha sejtettem volna... Hiszen itt meg kell örülnöm az unalomtól.

Hogy az én falumban únja magát valaki, no de illet igazán nem bírtam eddig elképzelni.

Elza kisasszony újra sírni kezdett, én pedig szó nélkül visszamentem a szobámba. Haragudtam reá, amiért Borcsát szidta, azonfelül meg egy olyan embert, aki falumat szidja, mit vigasztalgassak? Egyedül hagytam.

De éjszaka mégis mardosott egy kissé a lelkiismeret. Hátha komolyan beteg lett a kisasszony és én olyan szívtelenül egyedül hagytam.

Aggodalmasan nyitottam be reggel szobájába, a kisasszony a tükör előtt állt és arcára valami fehér port kezegetett szarvasbőrrel.

— Jöjjön, jöjjön, Verácska, — mondta barátságosan — mindjárt készen leszek.

Én úgy bámultam reá, mint egy kínai bálványra, ilyesmit eddigi életemben még sohase láttam.

A tanítás még aznap megkezdődött. De a kisasszony nem nagy örömmel tanított, én pedig igen csekély buzgalommal tanultam. Újra megkezdődtek a régi csavargások, csakhogy most

ketten szidtak össze érte. A kisasszony útott kedvetlenséggel és Borcsa őszinte nagy haraggal.

Egyáltalában Borcsa mostanában mindig mérges volt.

Tizennégy éves voltam, de koromhoz képest igen éleslátó. Valamiképpen megsejtettem, hogy Borcsa semmiképpen se szereti Elza kisasszonyt, bár külsőleg a legudvariasabban szól hozzá és mindent megtesz a kedvéért.

Ami engem illet, az én szememben a kisasszony inkább nevetséges volt, mint ellenszenves. Mindennap fehérre meszelte az arcát és ha

sétálni mentünk, könnyű habos selyemruhába öltözködött. A falusi asszonyok szájtátva nézték óriási kalapját és fehér csipke napernyőjét. Ami legjobban mulattatott, az volt, hogy a kisasszony halálosan félt mindenféle állattól. Egy izben még a kakas is megkergette. Ha pedig kutyát látott az utcán, egyszerűen ájuldozni kezdett. Egy-egy békésen ballagó kajlaszarvú tehén láttára sikoltozni kezdett, míg én kacagva ütögettem meg a jámbor állat oldalát.

A tanórák nagyrészt azzal töltötte, hogy a városról beszélt nekem.

Igen, a városról, hol szép, fényes, tornyos paloták állnak egymás mellett. Aszfalton sétálnak az úri hölgyek és deli férfiak nézegetik őket. Aztán a színház, az estélyek, a zsúr, a bál...

A kisasszony szeme kigyúlt, az enyém meg elálmosodott. Az igazat megvallva, halálosan üntatott ez a részletes ecsetelés és kis falumat semmiféle városért be nem cseréltem volna ebben az időben.

Borcsa mintha megsejtette volna, hogy a tanulásra való idő haszontalanságokkal fecsérlődik el, egyszer csak fejébe vette, hogy ő is hallgatni akarja a kisasszony előadását. Tanulni sohase késő és ő reá bizony nagyon is reáérne egy kis tudomány. Ezt az újítást úgy a kisasszony, mint én, rossz kedvvel vettük tudomásul.

A kisasszony nem adhatta elő többé városi tapasztalatait, nekem pedig pontosan meg kellett tanulnom a leckémet, mert Borcsa nem értette a tréfát.

Ez a kellemetlen állapot azonban nem tartott soká. Elza kisasszony csakugyan nem tudott megbarátkozni a mi falunkkal. Nagyon sok levelet írt, míg végre úgylátszik elérte a célját, választ kapott azzal az örömdetes hírről, hogy Bécsben állást kapott egy előkelő katonatiszt családjánál.

Le se tudnám írni azt a nagy ujjongást, amivel a kisasszony ezt a hírt fogadta. Gyermekleány módjára táncolt körül a szobában, sírt és nevetett egyszerre s életének legboldogabb pillanatának nevezte ezt a percet, melyben végre megszabadul ebből az unalmas sárfészekből, ettől az egész barbár műveletlen országtól.

Ami engem illet, én teljes szívből résztvettem örömében s alig vártam, hogy kocsira üljön.

— Borcsa, — kiáltottam fel aztán — most már újra egyedül vagyunk és Istennek hála, ez most már mindig így lesz.

— Csak lassabban gyermek, — mondta Borcsa mogorván, de azért nem utasítva vissza ölelésemet — csak lassabban. Megmondtam már egyszer, hogy te nem maradhatsz így velem mindig, mert te úri leány vagy és ha megboldogult édesanyád látna...

Könnyekben törtem ki.

— A megboldogult édesanyám mindenekelőtt boldognak akart volna engem látni. Én pedig sehol a világon nem lehetek olyan boldog és elégedett, mint itt a faluban, te melletted, Borcsa.

— Mit tudsz te még a világról, gyermek, — mondta szokatlan szelídséggel Borcsa. — Legyen eszed, Vera és ne keseríts ostoba beszédeiddel. Azt hiszed, hogy nekem nem fáj majd a szívem, ha el kell válnom tőled . . . bizony, de mit csinálnak ott azok az ügyetlenek, a bivaly bemegegy a zöldséges kertbe . . .

Ezzel gyorsan megfordult és otthagytott. Én bizony nagyon jól láttam, hogy a bivaly a maga rendes, megszokott útján tart az istálló felé és Borcsának semmiféle oka se volt arra, hogy közbelépjen. Azt is tudtam, hogy miért hagyott ott olyan gyorsan; mert nem akarta, hogy észrevegyem meghatottságát. De én furfangos és ravasz voltam s magamban erre gondoltam.

Borcsa szeret engem. És ha kiabál és zsörtölődik is velem, én igen jól tudom, hogy majd meghasad a szíve, ha fájdalmat kell nekem okoznia. Elébe vetem magam és sírni fogok, majd meglátom, lesz-e szíve hozzá, hogy erőszakkal hurcoljon ki a világba, az idegen emberek közé?

Arra, hogy e sok idegen ember közt él a tulajdon édesapám, e pillanatban nem is gondoltam.

IV.

Egyszer csak egy derült augusztusi napon Borcsa így szólt hozzám:

— Vera, vedd fel a rózsaszín ruhádat és az új szalmakalapodat, délután megyünk ki a vonathoz, édesapád elé.

Halálosan megijesztett ez a kijelentés és olyan sápadt lettem, mint a fal. Ezt onnan tudom, mert Borcsa hirtelen kitárta karjait és erősen magához ölelt:

— Édes kis Verám, légy jó gyermek és ne kínozd túlságosan a szegény öreg Borcsát, ennek így kellett lenni és ezen már nem lehet változtatni. Ha megboldogult édes jó anyád lát bennünket az égből, bizonyára helyeslőleg int nekem. Értsd meg hát gyermekem, hogy nekem is áldozatomba, szörnyű nagy áldozatomba kerül a dolog, mert a világon te vagy nekem a legdrágább, de ha belehalnék is, akkor se mondhatnék egyebet, mint azt: Vera, ennek meg kell lenni.

— Hogy én elváljak tőled örökre és idegen emberek közé menjek.

— Az apáddal mégy, Vera, — mondta Borcsa szigorúan — s azonfelül meg — folytatta újra lágy hangon — szó sincs itt örökkéről, ez mind csak olyan gyermekes beszéd.

Eltakartam arcomat és reszkettem a fájdalomtól, Borcsa a hajamat simogatta. Láttam, hogy ő is meg van törve és csak halk, szakadozott hangon beszélt tovább:

— Ne kínozz engem továbbra is, gyermekem, azonfelül meg magadat is beteggé teszed... ennek igazán semmi értelme sincs...

Gondolkozott egy pillanatig, hogy mivel nyugtasson meg, majd, mintha hirtelen eszébe jutott volna valami, így folytatta:

— Most pedig hallgass reám, Vera. Én ígérem neked, hogyha egy esztendő múlva is ilyen gyűlöletesnek látod a városi életet, mint most, hát akkor visszaveszlek magamhoz és többé sohase kell eltávoznod innen.

— Igazán mondd ezt, Borcsa?

— Te nagyon jól tudod, Vera, hogy én nem szoktam hazudni.

Igen, igen, bizony ezt jól tudtam. Borcsának minden szavára mérget vehetett az ember. Kissé megvigasztalódva vettem elő rózsaszínű ruhámat és fehér kalapomat, hogy édesapám elé készülődjek.

Azt se vettem észre, hogy Borcsa szomorú

mosollyal tekint utánam és hogy az a hűséges barna szempár tele van könnyel.

Édesapámat két esztendeje nem láttam és szinte félelemmel töltött el annak a magas, elegáns úrnak a megjelenése, ki könnyedén ugrott ki az egyik elsőosztályú kupéból és kezét barátságosan nyújtotta a fekete ternóban büszkélkedő Borcsának.

— Hozta Isten, nagyságos uram, — mondta Borcsa szíves mosollyal — örülök, hogy jó egészségben látom. Elhoztam ám a Verát is... No te gyerek, mit bujkálsz itt a hátam mögött?...

Ezzel megfogta kezemet és vállamnál fogva előretolt. Édesapám gyöngéden magához ölelt és szeretettel megcsókolta homlokomat.

— Nagyot nőttél, mióta nem láttalak. Hát kis lányom, mondd csak, van-e kedved velem jönni Budapestre?

— Nem jöhetne-e Borcsa is velünk? — kérdeztem félénken, akadozva.

— Már megint kezded az éretlenkedést, Vera, — kiáltott reám Borcsa. — Hát elfelejtetted már, hogy mit ígértél nekem?

Bűnbánólag hajtottam le a fejemet, édesapám elkacagta magát:

— Jaj, kis Verácskám, úgylátszik te nagy tévedésben élsz. Te nem fogsz nálam lakni, de hogyan is lakhatnál, mikor én folyton vándor-

rolok? ... Hajh, ilyen a művészet! ... Téged azonban úri kis hölgynek akarunk kineveltetni, úgy-e Borcsa?

— Mindenesetre, nagyságos uram, — bólintott komolyan Borcsa.

— És így nevelőintézetbe adlak. No-no, ne sírjál édes kicsi Verácskám, hiszen ott nem leszel ám egyedül. Sok olyan kis leányt fogsz találni, mint te, azokkal mély barátságot kötsz ... Aztán nyáron megint lejöhetsz Borcsához.

— Vera, emlékezzél reá, mit ígértél nekem — hallottam Borcsa komoly hangját.

— Hát ha meg kell lenni, — mondtam elszántan és letöröltem könnyeimet. Aztán Borcsára néztem, merően, áthatóan, mintha csak azt mondtam volna: — Aztán te is emlékezzél reá, hogy megígérted, hogyha nem jól érzem magam künt a világban, egy év múlva visszafogadsz.

Már pedig én biztosra vettem, hogy nem fogom magam jól érezni. Aztán ... Aztán jön az örökös szabadság.

— Édesapám nem Budapesten lakik? — kérdeztem aztán, bizalmasan simulva ahhoz a gyönyörű, szép, barna férfihoz, kiről minden elfogultság nélkül mondhatom, hogy nálánál szebb, jobbszívű és szeretetreméltóbb ember nem élt a földön.

— Én, kis leányom? Tudom is én hol lakom. Egyik télen Londonba hívnak, mert valamelyik

princ az én kezem által akarja megörökíttetni magát, másik évben a bécsi arisztokrácia valamelyik tagját festem, aztán megint Párisba szólít a lázas munka... De sohase vagyok olyan boldog, mint mikor idehaza lehetek Magyarországon. Itt a hazámban újra felfrissül a lelkem, újra erős, bátor és vidám leszek. Fájdalom, alig térek kissé magamhoz, megint újra elszólít a munka. Hajh, kedvesem, ez a művészember sorsa...

— És a télen is külföldön lesz édesapám?
— kérdeztem szívszorongva.

— Nem, kis leányom, — mondta édesapám és csodálatosan felragyogott az arca — a télen itthon leszek. Igaz, hogy nem Budapesten, de igen közel hozzád, a Balaton mellett, a Tarnay grófék birtokán dolgozom.

— Talán az öreg excellenciás urat festi a nagyságos úr? — szólt közbe Borcsa. — Jól emlékszem az öreg kegyelmesre, egynehányszor megfordult a nagyságos asszony szalonjában. Igaz, hogy az egyik karját nem tudta mozgatni a gutaütéstől, de azért mindenki kereste kedvét, mert hiába, az úr a pokolban is úr, — végezte be Borcsa beszédét.

Édesapám nevetett:

— Nem, kedves Borcsa asszony. Az öreg kegyelmes úr azóta már meghalt. Egy másik gutaütés megszabadította őt minden földi baj-

tól és szenvedéstől. Én most az unokáját, Tarnay Blanka grófkisasszonyt festem.

Sohase felejttem el azt a boldog ragyogást édesapám arcán. Gyermekek voltam, mit érthettem a dologból? Borcsa meg — bár az én szememben ő volt a világ legokosabb teremtese, — sohase foglalkozott rejtvények megfejtésével. Ha mondani akar valaki valamit, hát ne röstelje a szót, én bizony nem találgatom senki titkát, ez volt a Borcsa elve és mindig is ehhez tartotta magát.

— Hanem, Borcsa asszony, — fordult édesapám hirtelen Borcsához, — tudja, hogy itt maradok magánál két hétig, ha ki nem dob?

— No, ennél okosabbat bizony nem is művelhetne a nagyságos úr — mondta Borcsa örömtelt mosollyal. — Istennek hála, jó színben látom, de azért el fog kelni egy kis pihenés és egy kis jó tejkúra. Mert hát hiába, — rossz néven ne vegye a nagyságos úr, — de ez a cigányélet nagyon megviseli ám az embert.

Édesapám nevetett és biztosította Borcsát, hogy tőle semmit soha nem lehet rossz néven venni. Mert tudjuk, hogy jó szívből mondja.

És csakugyan, édesapám ott töltötte velünk augusztus utolsó két hetét. Borcsa úgy gondozta őt is, akár engem. Édesapám igen boldognak látszott ez időben. Egész nap a hegyek közt

kószált és engem is magával vitt. Ha ebédre vagy vacsorára hazamentünk, farkasétvággal költöttük el az eleséget és Borcsa megelégedetten mosolygott.

— Ezt már szeretem, — mondta — így a gyermeknek is szívesen elnézem a kószálást, mert látom, hogy jót tesz az egészségének és növeli az étvágyát.

Valóban, ez időben Borcsa sohase pörölt velem elhanyagolt kötésem, vagy elszaggatott ruháim miatt. Tehettem amit akartam, a közeledő válás gondolata nagyon elérzékenyítette Borcsát.

S én bizony éltem is az alkalommal. Sohase csavarogtam annyit, mint ezidőben. Hiszen csak el kell búcsuzni a falumtól, meg a hegyektől.

— A viszontlátásra egy év múlva, — mondtam nekik, mintha csak élő lényekkel beszélnék.

Borcsa megigérte, hogy akkor visszafogad, én pedig egy percig se maradok tovább a városban, ha a kikötött idő lejár.

Borcsa vagy kétszer bement a városba és óriási csomagokkal tért haza. Ebben a nekem szánt ruhanemű volt. Nem is igen nézegettem meg, igazán nem voltam hiú.

De az élet, melyben eddig éltem, nem is arravaló volt, hogy ezt a tulajdonságot kifejlessze bennem.

Az én kis barátaim, a falusi gyermekek, bizonyára nem törődtek sokat a külsőségekkel. Itt nem a ruha, kalap vagy szalag volt a fontos, hanem az, hogy ki tudja magasabbra dobni a labdát, vagy ki tud gyorsabban futni? És dicsekedés nélkül állíthatom, hogy ebben a dologban megálltam a sarat.

De most még a falusi pajtásokat is elhanyagoltam édesapám kedvéért. Vele barangoltam a hegyek között, a patak partján. Oh milyen bizalommal tettem fekete kis kezemet az ő erős, jóságos kezébe. Milyen gyönyörködéssel néztem gyönyörű, barna arcát, magas, deli termetét. Szinte kacagni szerettem volna arra a gondolatra, hogy én vézna termetű, cingár, kis leány, ennek a hatalmas, szép embernek a leánya vagyok. Sőt egyszer, mikor a patak partjánál álltunk, hirtelen meg is kérdeztem:

— Papa, nem találod te nevetségesnek, hogy ilyen leányod van?

Apám elmerengve nézte a tájat és kérdésemre ijedten rezzent össze.

— Mit beszélsz, Vera?

— Hát nézz le oda a patakba, — mondtam nevetve — azután felelj kérdésemre.

Apám gépiesen odapillantott, aztán maga is elkacagta magát. De olyan nevetséges is voltam ott a patak tükrében, cigányosan szétbomlott,

rendetlen fürteimmal és térdigérő szoknyácskában, mely alól fehér harisnya világított ki.

Borcsa ugyanis nem vett tudomást a divat változásáról és erősen ragaszkodott a régi, erős, fehér harisnyákhoz.

— No nézzék, — kacagott édesapám — hát mi jár az eszedben?

Aztán elfordította fejét a pataktól és mosolyogva vizsgált engem.

— Ej, hát hiúk is vagyunk, mi?

— Hiú? Oh nem, édesapám, azt ne hidd én rólam. Épenséggel nem vagyok hiú. Mire való volna ez? Szeretnék ugyan szép lenni, nagyon szép, olyan, amilyennek a tündérkirálynőt képelem. Szeretném, ha sarkig érő aranyhajam volna és tiszta kék szemem, olyan kék, mint most a mennyboltozat, vagy ...

— Egyelőre azonban meg kell elégedned sötét hajaddal és fekete szemeddel, — nevetett édesapám. — Haj kicsikém, lemondás az ember sorsa. Aztán meg, — tevé hozzá komolyabban — nincs is miért zugolódnod. Szép nem vagy ugyan, de érdekes kis arcocskád van s értelmes, lelkes szemed.

Elpirultam. Apám különös, átható tekintettel vizsgált. Később tudtam meg, hogy így nézi mindig az érdekes képtémáit.

Pirulásom térítette magához, elfordult, megfogta kezemet és tovább mentünk.

— Aztán meg, — folytatta komolyabban — odakint a nagy világban majd másképpen lesz minden. Ne rázd a fejed, Vera, te is megtalálod majd odakint a helyedet. De őszintén szólva, eddigelé szerettem, hogy ilyen vagy. Gyermekek voltál és örülök annak, hogy lelked semmiképpen

se hasonlít a modern, nagyvárosi gyermekek lelkéhez.

— Borcsa azt mondja, hogy nagyon tudatlan és neveletlen vagyok.

— Borcsának igaza van, de majd meg fogsz változni. Legalább külsőleg biztosan meg. Adná az Isten, hogy benső lelki világodból mentül többet érintetlenül őriznél meg... Borcsa egyike a legderekab, legnemesebb asszonyoknak és hozzá hasonlót nem sokat fogsz találni künt a világban.

— De hát akkor egyáltalában miért visznek ki? — kérdeztem önmagamtól, de apámnak nem szóltam semmit. Borcsának megigértem, hogy engedelmesen, türelmesen viselem sorsomat. Aztán majd csak eltelik az az egy év, gondolám sóhajtva.

Ezidőben történt, hogy édesapám rajtakapott egyszer azon, hogy vázlatkönyvembe rajzolgatok.

— Mi ez, Vera? — mondta édesapám a könyvre mutatva.

Én halálos ijedelemmel és szégyenkezéssel nyujtottam át neki a könyvet.

Ijedtségemnek Borcsa volt az oka. Eszembe jutott, hogy milyen szigorúan megtiltotta, hogy édesapámnak ezekről az »ostobaságokról« beszéljek. Rémület pedig arra a gondolatra fogott el, hogy az én híres, nagy művész édesapám íme

most mit fog szólni az én ügyetlen, éretlen mázolásaimhoz?

Nagy meglepetésemre magához ölelt és megsókolt:

— Ügyes kezed van, gyermekem. Bizony nem is tettem volna fel erről a vad, szilaj kis leányról, hogy ilyesmivel foglalkozik. No majd később tanítgatni foglak, azt hiszem, még valaha viszed is valamire.

Még a fülem is izzott a nagy örömtől és boldogságtól. De nyomban eszembe jutott valami, ami lehűtötte lelkesedésemet.

— Édes jó apám, ha tudnád milyen boldog vagyok! Csak arra kérlek, Borcsának ne szólj, ő sohasem egyeznék bele az ilyesmibe...

Apám hangosan kacagott:

— Úgy látom, nagyon félünk Borcsától. No, de jól teszed, ha megfogadod szavát. Derék, okos asszony s hozzád a tulajdon édesanyád se lehetett volna jobb és hűségesebb. Mindamellett is vannak egyes dolgok, melyek már nem tartoznak a Borcsa hatáskörébe... De különben te erre magad is reá fogsz majd jönni. Remélem, azért tiszteleted és szereteted változatlanul megmarad. Ennek úgy is kell lenni, mert Borcsának aranyszíve és gyémántjellemme van...

Nem beszéltünk többet a dologról. Borcsa nem sejtett meg titkos összeesküvésünkéből semmit.

Különben neki most sokkal fontosabb dolga volt, minthogy titkainkat fürkéssze, mert megérkezett a varrónő Brassóból.

Borcsa maga is konyított valamit a varrás-hoz, eddigi ruháimat mindig ő készítette, most azonban hihetetlen költekezésre szánta el magát. Varrónőt hozatott Brassóból. Varrónőt, akinek két forintot kell naponta fizetni s hozzá még az útiköltséget is nekünk kell megtéríteni.

Nem szégyenlem bevallani, hogy büszkévé tett az a tudat, hogy mindez a sok fáradság és kiadás az én jelentéktelen, kis személyem miatt történik.

— Azt akarom, hogy a gyermek rendesen nézzen ki, — mentegette magát Borcsa önmaga előtt a pazarlásért. — Nem akarom, hogy a többi inci-finci úri kis leány kicsúfolja, vagy lenézzé. Én ugyan nem sokat adok az ilyesmire, de a megboldogult nagyságos asszony megfordulna a sírjában, ha látná, hogy az ő gyermeke ruha dolgában hátrább áll a többinél.

Azt már észrevettem, hogy Borcsa ha kényeztetett, ajándékozott, vagy engedett valamit, mindig megboldogult édesanyámra hivatkozott. Tetette magát, mintha ő a világ legkeményebb szívé teremtése volna, de mit tegyen, meg kell lenni, különben a megboldogult nagyságos asszony nem tud békességben nyugodni a sírjában.

Már kora gyermekségemben rájöttem Borcsának erre az ártatlan ravaszságára. Mindenáron titkolni és rejteni akarta, hogy olyan mód nélkül, olyan forrón szeret.

A brassói varrókisasszony különben kitett magáért és nagyon csinos ruhákat készített. Igaz, hogy Borcsa egy kissé haragudott, hogy miért nem szabta bővebbre és miért nem tett reá egy pár hajtást, hogy ha nővök, le lehessen eresztetni, de később ő is megelégedetten nézett körül rajtam.

— Azt hiszem, nem kell pirulnod a többiek előtt, Vera. El vagy látva becsületesen mindennel, most már csak arra figyelmeztetlek, hogy becsüld meg az új holmiaidat, mert tengerpénzbe került ez a kis hitványság. Hiába, az ilyen rongyféléért mindig sajnáltam a pénzt. Persze egészen más, ha az ember jó vászonneműt vásárol, ami aztán egy egész életre való... De az ilyen libegő-lobogó holmi, ma felveszed, egy év múlva rongy... Az embernek igazán elkeseredik a szíve, ha elgondolja, hogy mennyi pénzt dobott ki érte. No de hát, ha ez a módi, Isten nevében viseld egészséggel, nem akarom, hogy valamikor hátrább állj a többinél, hiába, tudom, hogy megboldogult édesanyád haragudott volna, ha nem vagy úgy ellátva, mint a többi.

Szeptember elsején ültünk vasútra édesapám-

mal. Ha száz esztendeig élek, se felejttem el ezt a napot, annyira szenvedtem. Délelőtt még eljöttek az én falusi kis pajtásaim és virágot hoztak nekem. Láttam arcukon, hogy nagyon sajnálnak engem, de volt is reá okuk. Olyan nagyon, olyan véghetetlenül boldogtalannak éreztem magam.

Mikor a kocsiba felültünk, mintha a szívem tépték volna ki, pedig Borcsa váltig biztatott, hogy szedjem össze magam.

Az úton nem sírtam, nem akartam sírni, a könnyek ott égtek el a szememben és fojtogatták a torkomat. A fejem ott nyugodott az édesapám vállán, a kezem meg a Borcsa erős, kérges tenyerét szorongatta.

Végre kint voltunk a vonatnál:

— Az Isten áldjon meg, Vera, — mondta Borcsa, gyanus, fojtott hangon. — Viseld magad bátran és ne add át oktalan búsulásnak a fejed. Ha néha eszedbe jutok, írhatsz egy pár sort s ha valamire szükséged lesz, tudod, hogy semmi észszerű dolgot nem szoktam megtagadni tőled. Iparkodjál, tanulj, hogy finom, úri nő váljék belőled, olyan, amilyen az édesanyád volt. Itt van egy pár forint, ha éppen valahogy szükséged lenne valamire, de haszontalanságra, nyalánkságra ki ne dobd, mert a pénzt meg kell becsülni... Vigyázz a holmidra, tartsd rendben a ruháidat, és... és... az Isten áldjon meg, gyermekem...

Borcsa sírt, igen, én jól láttam, hogy Borcsa szeme tele volt könnyel. Ha a föld megnyílik alattam, az se rendít meg annyira, mint a szigorú, kemény Borcsa könnye. Szívetrázó zokogással vetettem magam a jó asszony nyakába.

— De gyermekem, térj magadhoz . . . Nagy fájdalmat okozol nekem vele.

Ezt édesapám mondta és én remegő kézzel, de gyorsan letöröltem könnyeimet. Csak most jutott eszembe, hogy édesapámnak valóban rosszul eshetik, hogy én ilyen nehéz szívvel indulok el vele.

— Úgy, úgy, Vera, — mondta Borcsa, letörölve könnyeit, — látom, hogy okos gyermek vagy. Ne keserítsük hát tovább egymást. Indulj el Isten nevében és ő vezéreljen majd vissza hozzám.

A vonat beérkezett. Még egy utolsó csókot nyomtam Borcsa arcára. Aztán édesapám karjába fonva kezem, gyorsan futni kezdtem a vonat felé, mintha csak a fájdalom, a bánat elől futnék.

V.

A reggeli órákban érkeztünk Budapestre. Engem iszonyú szédülés és főfájás bántott. Ez az óriási város, rengeteg embereivel, folyton hullámozó nagy tömegével, szörnyen elkábított, bár még csak kocsin keresztül láttam.

Hát itt születtem én, ebben a nagy, rengeteg, zajos városban — elmélkedtem a kocsi szögletébe húzódva. — Itt élt az én édesanyám, mint szép, boldog, ünnepelt fiatal asszony. Egy hírneves művész felesége! Milyen boldog lehetett s a sors milyen hamar végét szakította ennek a nagy boldogságnak!

Aztán édesapámra néztem. Szép, érdekes, barna arca talán sohase tűnt fel előttem oly édesnek és vonzónak, mint e pillanatban.

Édesapámnak kint a ligetben volt a lakása és a budapesti műterme. Egyenesen odahajtottunk.

— Még korán van bemenni az intézetbe, — mondta édesapám — azonfelül meg a mai napon szabadságot veszünk magunknak és megmutatom neked Budapest nevezetességeit.

Sohase felejttem el, milyen nagy hatást tett reám édesapám műterme.

Hogy jártam én neveletlen, tudatlan kis parasztleányka ebben az óriási, világos teremben. Mint ihlette meg lelkem, amit ott láttam, a sok kép, szőnyeg, értékes műkincs, de még jobban az, amit sejtettem, a levegő, melyben a művész lelkének álmai, tervei lebegnek.

Elkábulva jártam képtől képhez és nézgettem szótalán, néma gyönyörűséggel. Míg végre az egyik kis fülke előtt hangosan elsikoltottam magamat.

Őt láttam ott lefestve, kire mindig vártam az erdőben: a tündérkirálynőt.

Igen, ez volt a bájos, földöntúli szépségben ragyogó arc. A csillogó aransárga haj nem omlott ugyan vállára, mint ahogy én álmaimban képzeltem, hanem magas, divatos kontyban borult a fehér homlok fölé. Nagy sötétkék szeme olyan szelíden, olyan szeretettel nézett reám. Finom keskeny ajka egy kissé mosolygott. Egy kicsit előretartotta szép, szőke fejét, mintha minden pillanatban ki akarna lépni a keretből.

Mikor elsikoltottam magam, apám mellém lépett és ijedten fogta meg a kezemet.

— Mi baj, Vera?

— Édes apuskám, ki ez?

Reánéztem édesapámra és nagyon jól láttam, hogy forró vérhullám borítja el arcát. Csönd volt egy pillanatig, aztán mondta édesapám halk, különös, meghatott hangon:

— Ez Tarnay Blanka grófnő.

Most már emlékeztem, hogy édesapám említette ezt a nevet lent a falunkban. Azt mondta, hogy náluk tölti a telet a Balaton mellett levő birtokukon, Blanka grófkisasszonyt fogja lefesteri... De hisz íme a kép már megvan.

Édesapám úgy olvasott arcomról, mintha csak beszéltem volna, sőt mindjárt felelt is gondolatomra:

— Ez az egyik kép, amint látod, bálruhában ábrázolja a grófkisasszonyt, már majdnem készen van. De nagynénje még egy másik képet is akar. A fiatal grófnő tavaly szerepelt egy jelmezes estélyen, ezt a jelmezes képet akarja bírni az öreg grófnő.

Mintha csak álomban hallottam volna az

édesapám szavát. Szemem megbűvölten függött a csodaszép női arcon.

Apám figyelve, kémelve vizsgálta arcomat, aztán megfogta kezemet.

— Tulajdonképen mi bajod? Vera. Egészen sápadt vagy. Megijesztett valami?

Édesapám nyakába fontam kezem.

— Megijeszteni? Óh dehogy is, apuskám. Csak meg vagyok lepve. De ki fogsz nevetni, ha elmondom...

— Nem, gyermekem, én nem foglak ki-nevetni, sőt tudni akarok mindent.

— Hát tudod apuskám, ez a szép női arc olyan ismerősnek tetszett előttem. Persze bolondos dolog az egész, de én mindig ilyennek képzeltem az erdőben lakó tündérr királynőt... Mikor megláttam, szerettem volna megcsókolni a kezét. Olyan szép és olyan jónak látszik.

Azt hittem, édesapám ki fog nevetni gyerekes ostobaságomért. De nem az történt. Csillogó szemmel vont magához és amint magához szorított, jól éreztem, hogy szíve olyan nyugtalanul, olyan lázasan dobog.

Az inas teát hozott be reggelire, én kissé szomorúan néztem magam elé. Akkoriban még csak hírből ismertem ezt az elegáns italt és mikor megkóstoltam, majd a padlásig ugrottam ijedtemben.

— Mi bajod, kis leányom? — kérdezte édesapám.

— Apuskám, — vallottam be szomorúan — én egy fél kupa tejet szoktam reggelizni, ehhez szoktatott hozzá Borcsa, most már mit csináljak én ezzel a langyos vízzel? Ezt én le nem tudom nyelni, ha mindjárt levágják a fejemet.

Apám nevetett és hozatott fel az inassal tejet. Nagyon rossz tej volt, de hát csak legyűrtem. Láttam, hogy az inas gúnyos, megvető mosollyal nézi az én parasztos reggelimet, de én bizony nem sokat törődtem vele. Bár Borcsa mindig azt állította, hogy semmi érzékem sincs a gazdaasszonykodás iránt, azért már megláttam én egyet-mást, például, hogy a műteremben, meg az apám lakószobájában is mindenütt ujjni vastag volt a por. Inkább a port törölné le, ahelyett, hogy velem és szokásaimmal törődik, — gondoltam magamban — na hiszen majd adna neki Borcsa, ha ezt a szép gazdálkodást látná!

Édesapám karjába öltöttem kezem. Bizony még erősen ágaskodni kellett, hogy a hatalmas, magas férfival karöltve tudjak menni. De mi mindent meg nem tettem volna én büszkeségemben és boldogságomban. Igen, nem tagadom, nagyon büszke voltam. Az utcán nagyon sok ember lekapta édesapám előtt kalapját s láttam, hogy az én vézna és jelentéktelen gyermekala-

komat is éri egy-egy csodálkozó tekintet. Az emberek nyilván erre gondoltak: vajjon hogyan került ez a boglyas, fekete kis leány ide? Még jobban kiegyenesítettem magamat és szívem hangosan dobogott a boldogságtól, hogy íme ez a híres, nevezetes, szép ember, az én édesapám.

Édesapám csakugyan megmutatott minden nekem való látványosságot. Kivitt a Dunaparra, majd felkocsiztunk a várhegyre. Mikor visszajöttünk Pestre, kívánságomra betértünk egy templomba, hol sokáig és buzgón imádkoztam, hogy segítsen meg a jó Isten, hogy minél előbb ki-művelődhessen, aztán újra visszatérhessek kis falumba.

Este elvitt édesapám a színházba. Népszínművet játszottak és Blaháné is énekelt benne.

Sohase fogom elfelejteni ezt az estét.

Majd kiugrottam a páholyomból, mikor ez a tüneményes asszony bevégezte az egyik magyar dalt. Láttam, hogy az emberek összeütik tenyereiket, nosza én sem voltam rest a tetszésnyilvánításban, veresre tapsoltam apró barna kezeimet és olyan dobogást vittem véghez a lábammal, hogy édesapám mosolyogva húzott vissza a páholy háttérébe.

— Ej, ej, kis leányom, azt hiszed, most is az erdőben vagy. Lányoknak nem szabad ennyire feltűnően viselkedni, akárhogy lelkesednek is.

— Óh, apuskám, — mondtam gyönyörűségtől meg-megszaggatott hangon — ha én egyszer kezet csókolhatnék ennek a tüneményes, nagy művésznőnek.

— Meg is érdemelné, — bólintott édesapám komolyan — mert senki olyan szívhez szólón, olyan gyönyörűen nem tudja kifejezni a magyar nép örömét és bánatát, mint ahogy ő énekében kifejezi. No de most ülj le, kis leányom. A művésznő újra énekelni kezd és kár volna csak egy hangját is elveszítened.

Olyan nagy gyönyörűséget szerzett nekem éneke, hogy még Borcsára és a falura se gondoltam, míg a színházban voltunk.

Reggel bevitt édesapám az intézetbe.

— Itt hozom az én neveletlen, vad kis leányomat — mondta édesapám mosolyogva, én pedig éreztem, hogy egy szelíd, gyöngéd női kéz szeretettel simogatja meg boglyas fürteimet.

Hirtelen ajkamhoz szorítottam ezt a kezet és még ma se tudom, honnan vettem magamnak a bátorságot, hogy fölnézzek arra a jóságos, kedves arcra, melyből csak szeretetet és jóindulatot láttam felém sugározni.

— Isten hozta, édes gyermekem. Remélem, jól fogja magát érezni nálunk. Édesanyja is tanítványom volt, még pedig egyik legjobb és legkedveltebb tanítványom.

Könny borította el szememet. Az igazgatónő, azonban gyöngéden megcsókolta homlokomat és eddigi tanulmányaim felől kérdezősködött.

— Bizony nagyon keveset tud az én kis leányom — mentegetett édesapám. — Ha csak a fára mászást, kukorikolást, meg a rajzolgatást tudománynak nem nevezzük.

— Nem tesz semmit, gyermekem, — mondta az igazgatónő nyájasan — szorgalommal mindent helyre lehet pótolni és arcából úgy látom, hogy maga szorgalmas és igyekvő kis leány akar lenni.

— Az akarok lenni, — mondtam hirtelen föltámadt csodálatos bátorsággal. — Borcsa megparancsolta, hogy igyekezzem finom úri nővé válni, olyanná, mint megboldogult édesanyám volt és én rajta leszek, hogy kívánságát teljesítem. Borcsa csak akkor engedi meg, hogy visszatérjek a faluba, ha elébb mindent megtanultam, ami itt a nagyvárosban van és én igyekezni fogok, bármilyen nehezemre essék is, mert csak így mehetek hamar haza és...

Elakadt a szavam, mert láttam, hogy az igazgatónő és édesapám mosolyogva néznek egymásra.

A következő pillanatban Irma néni karjába zárt.

— Ez mind igen szép, gyermekem. Hallottam már egyet-mást erről a derék Borcsa asszonyról. Édesapja sokat beszélt nekem az ön falujáról és nevelőanyjáról. Ez a jó asszony bizonyára megérdemli, hogy kedvéért tanuljon, igyekezzék és hogy mindenben megboldogult édesanyjára igyekezzék hasonlítani. De eljön majd az idő, gyermekem, hogy maga nemcsak a Borcsa kedvéért fog tanulni, hanem azért a sok szépségért és igazságért, ami a tudományban rejlik. Akkor talán a falusi kis leány meg fogja szokni a város levegőjét és ami most egy nagy börtönnek látszik képzeletében, azt majd mint a műveltség, tudomány, szellemi tőke tárházát fogja látni. No, de erről még korán van beszélnünk. Mondja el inkább gyermekem, hogy mit tanult eddig? De mindent mondjon el, mert engem minden csekélység érdekel, ami sorsára vonatkozik.

Az Irma néni biztatására aztán meg is nyílt az ajkam. Elmondtam, hogy írni-olvasni Borcsa tanított meg. Később a tiszteletes úrhoz jártam mindennap, mivel Borcsa a falusi iskolát nem tartotta jónak a számomra. Elmondtam a nevelőnőm szomorú históriáját és annyira belemelegedtem a beszédbe, hogy még azt se hallgattam el, mennyire örültem, mikor Elza kis-asszony távozott kis falunkból.

— Az én kis leányom nem született diplomátának, — nevetett édesapám — ami a szíven, az a nyelvén. Hiába, sokat kell még csiszolni rajta.

— Az mit se tesz, — simogatta meg fejemet Irma néni, — az a fő, hogy a csiszolandó anyag nemes, tiszta és igaz. Csak beszéljen kis leányom, őszintén, közvetetlenül, úgy amint a szívéből jön, mintha csak a jó Borsza asszonyhoz szólna, ne feledje el, hogy itt is csak szeretet és jóindulat veszi körül.

Milyen jólelkű, milyen nemes, milyen elnéző volt Irma néni az én neveletlen, bárdolatlan lényemmel szemben.

Most már tudom, hogy szeretett. Hogy tetstett neki közvetetlenségem, őszinteségem. Hogy az első pillanatban megismerte, hogy nem vagyok rosszlelkű, vagy keményszívű. De nem folytatom, mert még dicsekedőnek tartanának.

Édesapámtól egy külön szobában búcsuztunk el. Csak ketten egyedül álltunk egymással szemben. Mikor távozni akart, mégis csak reám szakadt a magányosság érzése. Bár mindenképen erőt igyekeztem venni bánatomon, édesapám nagyon jól olvasott arcomban, mert egyszerre csak könny lepte el a szemét és erősen magához szorított:

— Édes kis Verám, légy erős helyettem is, látod, hogy én egész testemben reszketek. De

nem a válás gondolata sujt le, hiszen én gyakran láthatlak és föl is foglak keresni, hanem arra gondolok, hogy talán nem voltam olyan jó és gondos apa, mint amilyennek kellett volna lennem. A művészet nagyon lefoglalt... De azért ne hidd, hogy ha elhanyagoltalak, ez szeretetlenségből történt. Nagyon szeretlek gyermekem, de fájdalom, anyádat nem tudtam pótolni... Most is oly drága vagy te nekem és bármiféle változás állna be sorsunkban, ezt nem szabad elfelejtened.

Akkor nem igen értettem meg apámat, csak láttam, hogy szeme nyugtalan és hogy miattam szemrehányásokat tesz magának. Nem, ennek nem szabad megtörténni; hirtelen a keblére vetettem magam:

— Édes jó apuskám, minek szólsz így hozzám. Én nagyon jól tudom, hogy szerettél és hogy szeretsz és az ilyesfajta beszéddel csak fájdalmat okozol nekem. Azt is tudom, hogy nagyon jó voltál hozzám és hogy szegény jó anyámat az úr Isten magához vette, arról egyikünk se tehet. Hidd el apa, te vagy nekem a legdrágább az egész világon és mivel látom, hogy bánt, hát sohase fogom többé Borcsát, meg a falumat emlegetni.

— Gyermek vagy, Vera, — mondta édesapám homlokom megcsókolva, — de édes, jószívű,

tisztalelkű gyermek. Maradj mindig is ilyen és senki kedvéért, még az enyéért se igyekezzél érzelmeidet elnyomni. Te nem értettél, nem értettél meg engem és nem is kellett volna a dolgot felhoznom, de nagyon tele volt a szívem. Azt azonban meg kell mondanom, hogy nekem fájna legjobban, ha a jó Borcsa iránt valaha hálátlanságot mutatnál. Szeresd ezt a nemes, derék asszonyt, mert anyád helyett anyád volt és ha élete árán kellene boldogulásodat megvásárolni, habozás nélkül dobna éretted oda... És szeresd faludat is, mert sohase leszel többé olyan boldog, mint ott első, tiszta gyermekségedben.

Édesapám szavai még soká ott csengtek a fülemben, mikor már eltávozott.

A leányok eleinte kissé idegenkedve, bizalmatlanul néztek, én pedig, mi tagadás, nagyon féltem tőlük. Istenem, — gondoltam — ezek nagyon okosak és műveltek lehetnek. Olyan szépen tudtak meghajolni, köszönni, én pedig olyan esetlen, félszeg voltam köztük.

Csak egyetlen egy leány iránt éreztem mindjárt az első napon mély és nagy szeretetet, ez a leány Török Flóra volt.

Még ma is, mintha előttem állna az intézet nagy kertje, itt láttam először Flórát.

Egy padon ült és valami könyvet olvasott.

Mikor közelebb mentem, akkor láttam, hogy Petőfi Sándor versei fekszenek előtte.

Fölállt, reám nézett, majd hirtelen felém lépett és mosolyogva nyujtotta fehér, keskeny kezét.

— Maga új kis leány, úgy-e?

— Az vagyok, kisasszony.

Flóra ugyanis három évvel idősebb volt nálam, ezidőben lehetett tizenhét esztendő.

— Én nem vagyok kisasszony, hanem Török Flóra. Adja ide a karját kedves... igaz, hogy is hívják magát?

— Szerémy Vera.

— Szép neve van, kis leányom. Talán csak nem rokona a hírneves festőművésznek, Szerémy Sándornak?

— Szerémy Sándor az édesapám, — mondtam hevesen dobogó szívvel és eltitkolhatatlan büszkeséggel.

Flóra gyöngéden magához szorított:

— Óh, Vera, milyen boldog lehetett maga, hogy állandóan egy ilyen lánglelkű ember társaságában élhetett.

Elpirultam, de aztán szokott nyíltsággal elmondtam, hogy én bizony nem éltem folyton apám társaságában. Eleinte félénken, de aztán egyre bátrabban és biztosabban kezdtem mesélni eddigi életemről. Borcsáról, az öreg udvarházról, a kis faluról, a tiszta, kanyargós patakról és a nagy hegyekről. Mikor fölnéztem, Flóra arcán láttam, hogy csillogó szemmel hallgatja előadásomat.

— Magának nagyon boldog élete volt, Vera. Erről még sokat fog nekem beszélni máskor is.

E perctől fogva elválhatatlanok lettünk.

Flóra másnap tenek szólított és én is felhagytam a hűvös magázással.

A Török Flórával kötött barátságom napja fordulópont volt életemben.

Mert ha ő szívesen és nagy lelkiélvezettel hallgatta előadásaimat a falusi életről, én meg valósággal remegtem örömben, mikor ő lelkének kincseivel megismertetett. Flóra igen művelt leány volt, sokat olvasott és amit olvasott, azt meg is értette, sajátjává tette. Esti sétáink alatt a nagy költők dicső alkotásairól beszélt velem és bizvást elmondhatom, hogy e lánglelkeket nem az iskola, hanem Flóra érttette és szeretttette meg velem.

Az iskola természetesen befejezte és tökéletesítette Flóra művét.

De mégis csak az ő előadásai folytán tárult ki előttem ama másik világ, melyről az elhagyott, faluban élő, vad kis leánynak eddig sejtelve se volt. Most kezdtem sejteni, hogy a tudásnak és érzésnek mekkora kincsét rejt magában az a sok könyv, melyekre eddig mindig ösztönszerű félelemmel néztem.

Flóra kölcsönadta nekem Petőfi Sándor verseit s mire végigolvastam a kötetet, már rab volt a lelkem teljesen.

Epedő, lázas szomjúság fogott el a tudás után, hogy bejárhassam azt a végtelen nagy és

csodaszép birodalmat, melyet a halhatatlan lélek megismerése nyitott meg előttem. Ez a vágy még lázasabb, még erősebb volt, mint a hajdani kóborlási ösztön.

Igen, én, a neveletlen, az illemet nem ismerő vad, falusi kis leány, ki Borcsa állítása szerint képtelen voltam öt percig egy helyben maradni, ha csak le nem szegeztek, most óraszámra ültem asztalom mellett, tanultam és olvastam, olvastam és tanultam. Irma néni egyszer meg is pirongatott, hogy nem szabad annyit görnyedeznem, többet kell sétálnom a kertben.

— Azt hittük, hogy a mezei vadvirággal nehéz lesz elbánnunk, hogy sírni fog kedves faluja és hegyei után s íme valóságos kis könyvmoly lett belőle, akit kergetni kell a szórakozásra, — mondta nevetve Irma néni.

Én magam is csodálkoztam ezen az óriási változáson. Igaz, hogy álmomban gyakran kísértett a kis falu képe. Hallottam a harang templombahívó szavát és láttam magamat, amint fehér szalmakalapom messze eldobva, a széllel versenyt rohanok ki a hegyek közé... Majd a Borcsa zsémbes, pörlekedő hangja csengett fülemben. De ezek mind csak álmokképek voltak. Nappal hűségesen tanultam leckémet és ha valami kis szabad időm volt, rögtön Flórához szaladtam, aki kedvelt költőit sorra ideadta nekem.

Flóra talán maga se tudta, milyen jól tesz velem.

Vagy igenis tudta, de mert nagyon szeretett, nem sajnált tőlem semmi fáradságot. Aztán meg látta, hogy nagyon fogékony a lelkem és nincs éppen rossz felfogásom. Oly örömmel foglalkozott velem és én oly boldog voltam, ha tanulhattam tőle. Nagy és kicsiny dolgokat egyaránt. Hiszen én szörnyen neveletlen voltam, még rendszeren meghajolni és illedelmesen enni se tudtam. Minderre Flóra tanított meg, szép csöndesen, külön híva engem, hogy ne kelljen a többi leány előtt szégyenkezni.

Teljes lelkemből szerettem Flórát és ma már érett elmével és némi kis világismerettel se mondhatok egyebet, mint hogy Török Flóra maga a szívjóság és lelki harmónia. És ha valaha leány megérdemelte, hogy boldog legyen, úgy Flóra bizonyára reászolgált. De ne vágjunk a történetek élébe.

Bizony nem tudom, mi lett volna belőlem szelíd és szeretetteljes támogatása nélkül. Mint már említettem, nem voltam éppen rossz felfogású gyermek és elég könnyen tanultam, de annyi bizonyos, hogy sok hiányt kellett pótolnom. A felsőbb leányiskola negyedik osztályába vettek be. Voltak tantárgyak, melyekből annyit tudtam, hogy akár felsőbb osztályban is megállhattam

volna a helyemet, de voltak olyan tantárgyak is, melyekről sejtelmem se volt, még a legelemibb dolgokat sem ismertem belőlük. Flóra lankadatlán türelemmel fáradozott velem, úgy hogy karácsonyra már körülbelül pótoltam a hiányokat és nem kellett osztálytársaim előtt szégyenkeznem.

Mennyi könnytől, mennyi fájdalomtól kímélt meg engem ez a jóságos, nemeslelkű teremtés.

Karácsony előtt pár héttel levelet kaptam édesapámtól.

Azt írta, hogy nem jöhet fel Budapestre s nem vehet ki az intézetből, mert munkája még nincs készen.

Olyan nagyon fájt a szívem e levél elolvasása után. A többi leány már készülődött és minden szabad percben a karácsonyi ünnepekről, meg a szünidőről beszélgettek. Az a tudat, hogy én egyedül magam maradok itt a nagy, komor épületben, kimondhatatlan fájdalommal töltötte el a szívemet.

— Velem fogsz jönni, — mondta Flóra, gyöngéden átkarolva és letörölve könnyeimet — még ma írok az édesanyámnak, meglátod, milyen örömmel és szeretettel fogad.

Hálásan köszöntem meg Flórának jóságát és nem bírtam neki elmondani, hogy én nem ilyen karácsonyról álmodtam.

Bármennyire hessegettem is, folyton az én édes kis falum képe lebegett szemem előtt.

Láttam a hóval fedett házakat, a csillogó, fehér, kemény utat. Láttam kis szobámban a karácsonyfát, rajta a színes gyertyákat. Az asztal mellett áll Borcsa és kezét összetéve buzgón imádkozik. Én is igyekszem ünnepélyes arcot ölteni, de nagyon szeretnék ujjongva végigfutni a szobán. Hogyne, mikor a karácsonyfa az én tiszteletemre gyűlt ki és Borcsa megígérte, hogy holnap befogat és szánkázni mehetek. Elfojtom azonban viharosnak ígérkező vidámságomat, mert tapasztalásból tudom, hogy Borcsát ajtatóssága közepette nem tanácsos zavarni.

Végre bevégzi imáját és magához int:

— Vera, a Jézuska ellátogatott hozzád. Légy tovább is jó gyermek, hogy meghálálhasd ajándékait.

Ezzel ünnepélyesen levette a karácsonyfáról a jó meleg téli harisnyát, bélelt cipőt és új posztóruhát. Nekem mindig ilyen ajándékokat hozott a Jézuska. Borcsa nem szerette hiábavalóságokra kidobni a pénzt.

De azért semmiféle nagyúri, elkényeztetett gyermek nem lehetett olyan boldog, mint én ezen az estén, amint az apró gyertyák libegő fényébe bámulva, a holnapi szánkázásról elmélkedtem.

Ilyen volt mindig az én karácsonyom, míg most...

Az utolsó napokban azonban levél érkezett, már a borítékon fölismertem Borcsa hatalmas, görbe betűit. Reszketve bontottam fel a levelet, melyben szóról-szóra ez állt:

»Édes Verám, a nagyságos igazgatónőnek már írtam erről a dologról, ma, hogy válaszát megkaptam, sietlek értesíteni arról, hogy karácsony szent ünnepét itt fogod tölteni nálam, a faluban. Majd valamelyik kisasszony felültet a vasútra, te pedig ügyelni fogsz lelkem, hogy bajod ne történjék az úton, hiszen már nem vagy gyermek. Én majd a vasúti állomásnál várlak szánkóval. Igyekezzél, hogy jó egészségben és vidáman érkezzél meg, nehogy szomorúságot okozzál a te öreg Borcsádnak.

A nagyságos igazgatónő azt is megírta, hogy jól haladsz a tudományokban és hogy igen meg van veled elégedve. Csak iparkodjál, igyekezzél tovább is. Ha tudnád, milyen örömöm volt, mikor ezt a levelet olvastam. Isten legyen veled, szívecském és vezéreljen minél előbb egészségesen az én szerető karjaimba. Ölel, csókol

Borcsa.«

Éreztem, hogy a vér gyorsan fut fel az arcomba és elborítja az agyamat. Szinte magamon

kívül, repeső örömmel rohantam ki a levéllel kezemben Flórához.

— Nesze . . . olvasd . . . Istenem, mindjárt meghalok a nagy boldogságtól.

Flóra gyorsan átfutotta a levelet:

— Csillapodjál, te kis csacsi . . . No nézze meg az ember, hiszen reszket az egész tested. Gondold meg, hogy összeszidna az okos és megfontolt Borcsa, ha így magadon kívül látna. No de tréfán kívül, roppant örülök a te boldogságodnak, ámbár azt hittem, hogy együtt töltjük a karácsonyt, de mert látom, hogy teneked ez a leghőbb vágyad, hát most már én is ennek örülök.

Atöleltem Flóra nyakát és sokszor forrón megcsókoltam. Irma néni ép e pillanatban ment el mellettünk anélkül, hogy észrevettük volna.

— No, no, a kis vadmadár, úgylátszik, hogy nagyon örül annak, hogy megint visszaröpülhet kissé a szabadba. Nem tesz semmit kis lányom, én nagyon is jól értem érzését. Azonfelül meg igen meg vagyok elégedve eddigi haladásával, már jutalmul is megérdemli, hogy viszontlássa kedves faluját.

De nem is próbálom én leírni azt a nagy boldogságot. A készülődés izgalmait nem is tudnám ecsetelni, hiszen valóságos lázban éltem az utolsó napok alatt. Még látom, amint az

egyik tanítókisasszony kikísér a vonathoz, beültet egy kupéba és lelkemre köti, hogy vigyázzak magamra, meg ne hüljek és ki ne hajoljak az ablakon. A vonat robogni kezd és az én kis fekete svájci órámon (a Borcsa ajándéka) minden pillanatban az időt nézem, míg végre — óh milyen nagy boldogság — ott vagyok a Borcsa erős, ölelő karjai között.

— Isten hozott fiacskám, — mondja megindulástól remegő hangon — csakhogy ismét jó egészségben láthatlak. Mintha egy kicsit halvány volnál, Vera. Hajh, persze a tudományt nem adják ingyen, azután meg a városi levegő, mintha csak börtönben volna az ember... No de majd helyre jössz te itt két hét alatt. Tejet fogsz inni és sokat szánkózunk, a hideg majd pirosra csípi megint az arcodat.

Az ígért szánkózásnak nagyon megörültem, a tejnek azonban kevésbbé. De nem akartam a viszontlátás örömét megzavarni.

Most is pompás szánút volt és a lovak csak úgy röpítettek bennünket a fehér úton. Én boldog mosollyal fogóztam a Borcsa karjába és széles vállára hajtottam fejem. Mikor hazaértünk, Borcsa hirtelen ölébe kapott és úgy szaladt fel velem az udvarház lépcsőjén keresztül, be a nagy ebédlőbe, az én kis szobámig, ott a diványra ültetett és össze-vissza csókolta arcomat.

— Kedves galambom, mennyit búsultam miattad és milyen elhagyatott, szomorú volt nélküled az életem . . .

De nyomban megbánta, hogy így ellágyult és megmutatta nekem áldott jó szívének gyöngességét, hirtelen szigorú arcot öltött:

— Igen, mert az járt eszembe, hogy búsult volna megboldogult édesanyád az én helyemben. Remélem, — folytatta aztán szigorúan, — rendben tartottad a ruháidat?

— Légy nyugodt, Borcsa, — mondtam nevetve, mert immár átláttam a szitán és nagyon jól észrevettem, hogy szigorúsága, keménysége mind csak erőszakolt és minden pillanatban kész volna a szíve vérét kiontani értem, — légy nyugodt, ha a nyáron hazajövök, rendben fogsz találni mindent. Nem akarok dicsekedni és nem állítom, hogy már annyira megjavultam volna, de ott az intézetben is van ám valakim, aki folyton pöröl és szid, ha rendetlen és hanyag vagyok. Egy jó barátnőm: Török Flórának hívják. Csak három évvel idősebb mint én, de már annyit tud, hogy elcsodálkoznál rajta, Borcsa. Ő a legjobb tanuló és a legjobb magaviseletű leány az intézetben. Rengeteg sok könyvet kiolvasott már, s amellet gyönyörű kézimunkákat csinál, engem is megtanított egyre-másra.

Borcsa megelégedetten bólintott fejével.

— Ezt már szeretem hallani, Vera. Nem is képzeled, milyen örömet okoztál nekem ezzel a hírrel. Csak engedelmeskedjél tovább is annak a derék, jóra való leánynak, amint beszédedből kiveszem, sok jeles dolgot tanulhatsz még meg tőle. Nagyon derék teremtés lehet és ha nem veti meg az ilyen szegény, egyszerű asszony ajándékát, hát viszel neki egy kis tepertős pogácsát. A tiszteletes asszony azt állítja, hogy olyan pogácsát, mint én, nem sok asszony tud sütni. Én magam nem szólhatok a dologhoz, nem is szeretem a hivalkodó asszonyokat, de annyi bizonyos, hogy a tiszteletes asszony érti a gazdálkodást, a főzést s amit mond, arra bármikor esküt tehet az ember.

A vakáció két hete úgy telt el, mint egy boldog álom. Borcsa nevetséges módon kényeztetett és bármint igyekezett is, öt percnél tovább nem tudott szigorúan nézni reám, igaz, nem is igen volt reá oka, legfeljebb a tej miatt, melyet semmiképen sem akartam lehörpinteni.

— Vera ne keseríts, — mondta ilyenkor Borcsa, — ennek meg kell lenni.

De azért mindennap sikerült lealkudnom egy-két pohárral.

Hajdani pajtásaim nagyon sok tisztelettel és félelemmel néztek reám. Hiába igyekeztem

velük a barátságot felújítani, már nagyon műveltnek találtak és félték tőlem.

Ellenben a tiszteletes úr és asszony feltűnő örömmel fogadott.

A tiszteletes úr kikérdezett tanulmányaim felől és nagyon meglepte őt a haladásom. A tiszteletes asszony uzsonnára terített és a friss, zamatos kávé mellett elmondta, hogy Borcsa nagyon búsult utánam. Az első hetekben valósággal kétségbe volt esve és nagyon lefogyott. Engem annyira meghatott a tiszteletes asszony előadása, hogy elhatároztam, nem ellenkezem többé Borcsával, hanem szó nélkül megiszom a tejet, amit elém tesz.

A tizedik napon, hogy otthon voltam, Borcsa levelet kapott az édesapámtól. Nem került el figyelmemet, hogy a levél olvasása után kissé szórakozott, elfogódott lett és mélyen elgondolkozott.

— Mit ír édesapa? — kérdeztem.

Borcsa fölrezzent és elsápadt.

— Tiszteltet, csókoltat, de különben nem tartozik reád a dolog. Pénzkérdésről van a levélben szó.

Tovább nem is firtattam, tudtam, hogy hiába való, Borcsa engem gyermeknek tart és a komoly dolgokat nem szerette az orromra kötni. Ez néha bántotta önérzetemet, de segíteni nem

segíthettem rajta. Borcsának elvei voltak és elveihez tántoríthatatlanul ragaszkodott.

Este azonban, mikor lefeküdtem, odaült ágyam szélére:

— Lelkem, meg kell neked mondanom, előbb vagy utóbb úgy is meg kell tudnod és jobb, ha az én számból tudod meg, édesapád...

— Mi van apával? — kiáltottam rémülten felugorva az ágyból.

— Semmi, semmi, nyugodj meg galambom, édesapád, hál' Istennek, jól van, egészséges és mai levelében azt tudatta velem, hogy feleségül vette Tarnay Blanka grófkisasszonyt.

Egy kicsit megszédült a fejem. Szemem előtt megjelent a csodaszép, szőke női fej. Láttam magam, amint elsikoltom magam a kép előtt és hallom édesapám hangját... E pillanatban kezdtem sok mindent megérteni, ami eddig rejtelem volt előttem. Azt mondhatnám, hogy e pillanatban szakadtam el az ártatlan gyermekkoromtól.

A rázkódás nagy volt, de Borcsa karja közé zárt s itt, az erős, hűséges karok közt hamar megleltem újra lelki egyensúlyomat.

— Az a fő, hogy apa boldog legyen. Boldog ő most, Borcsa?

— Igen, lelkem, nagyon boldog, azt írja levelében. Nem is tudom, mint beszéljek neked erről

a dologról, mert hiszen még gyermek vagy, de meg kell veled értetnem. A te boldogult édesanyád igen fiatalon halt meg. Tudod-e, hogy édes apád huszonhat éves korában maradt özvegyen? Azóta örömtelenül, család nélkül élt, téged sem vehetett magához, mert nyugtalan, hányatott életében mit is csinált volna veled? ... Most ismét megtalálta a boldogságát, melyről azt hitte, hogy végképpen el van temetve. Otthont, családot alapított és végképpen Magyarországon fog maradni. Azt írja, hogy kíméletesen és gyöngéden tudassam ezt veled és remélem, galambom, hogy szívedben nincs semmi harag, vagy keserűség ...

— Ki ellen, apám ellen? Oh Borcsa, hogy mondhatasz ilyet? Hát olyan gonoszlelkűnek tartasz engem! Meglepett a hír az első percekben, de most már csak örülni tudok annak, ami az én drága, jó apámnak boldogságot okoz. Remélem, a szegény, megboldogult anyám ezért nem haragszik?

— Nem, fiam, sőt örül szíved jóságának, gyöngédségének. Édesanyád csak egyet akart, halálos ágyán is: boldognak látni titeket. Téged meg édesapádat. Apád nagy szeretettel írt felesége jóságáról és nemes lelkéről és én azt hiszem, te igazi anyát fogsz kapni a gróf-kisasszonyban.

— Én is azt hiszem, Borcsa, hogy ő igen jó és nemesszívű lehet, — mondtam elgondolkozva, — sohasem láttam szebb női arcot az övénél.

— Hát hol láttad őt, gyermek? — riadt fel Borcsa.

Erre elmondtam neki mindent. Hogyan ismertem meg a tündöklő, szép női fejben a tündérkirálynőt, álmom eszményképét. Borcsa mosolyogva vont karjai közé.

— Gyermek vagy, Vera, bolondos, képzelgő gyermek. De most aludjál szépen és nyugodtan reggelig.

De hiába, ebben az egyben nem tudtam szót fogadni Borcsának. Egész éjjelig fent voltam és gondolkoztam. Éjfél után aztán, mikor elaludtam, az a csodaszép női fej jelent meg előttem úgy, amint az apám műtermében láttam. Aranyos, hullámos haja magas homloka fölé borult. Sötétkék, mély szeme szeretettel nézett reám és finom keskeny ajka oly jóságosan mosolygott. Kitártam a karomat és meg akartam szólítani, ebben a pillanatban azonban a látomás szétoszlott s amint szemem kinyitottam, Borcsa hatalmas alakjára esett tekintetem, ki mosolyogva állt ágyam mellett, kezében egy pohár tejet tartva.

VI.

A vakáció eltelte után Borcsa vonatra ültetett és visszautaztam a fővárosba.

Bár most is fájt a szívem, mikor Borcsától el kellett válnom, de ez a fájdalom nem volt sem olyan erős, sem olyan heves, mint az első búcsuzáskor.

Igen, most már Budapest is vonzott, vágytam Flóra után és az után a sok mindenféle nagy és szép dolog után, amit a tudás adhat.

Bizony a vad, falusi kis leány meg volt fogva. Lelkének tudásvágya rabbá tette. Most már boldogtalannak éreztem volna magam, ha nem képezhetem tovább a lelkemet.

Borcsa különben betartotta a szavát. Egy egész kis tarisznya tepertős és vajas pogácsát küldött fel Flórának, ha nem veti meg a szegény asszony ajándékát.

Flóra pedig igen szép levélben köszönte meg a kedves jó Borcsa asszony szívességét.

Március hónapban történt, hogy egyszer le-hivattak a társalgóba.

Édesapám állt a terem közepén, én kitörő örömmel rohantam karjaiba és össze-vissza csókoltam.

— Vera, édes gyermekem, még más is van

itt, — mondta édesapám és vállamnál fogva gyöngéden az ablak felé fordított.

Az ablaknál állt egy karcsú, fiatal nő, egyszerű, de nagyon ízléses, sötétkék ruhában.

Az arcát nem láthattam, mert sűrű fátyol takarta, de a fátyolon keresztül is csillogott valami aranyos sárgaság, a fiatal asszony hajának színe.

A fiatal nő hirtelen hátra vetette fátyolát és az én ajkamon kitört a naív bámulat csodálata.

Mindig nagy bámulója voltam az asszonyi szépségnek, de ehhez fogható szép arcot sem azelőtt, sem azóta nem láttam. Ő volt a szőke tündérkirálynő, apám második felesége.

— Fogsz-e szeretni engem egy kissé, Vera? — mondta lágy, dallamos hangon, puha, fehér kezével az én cigányos fürteimet simogatva.

— Oh igen, már most is nagyon szeretlek, kis anyám, — mondtam és szemem leplezetlen bámulattal függött a bájos arcon, — milyen boldog lehetsz te, hogy ilyen szépnek teremtett az Isten.

A fiatal asszony fehér arcát forró vérhullám borította el, édesapám nevetett:

— Nem mondtam ezt neked előre, Blanka? Az én kis Verám már ilyen, ami szívéen, az van az ajkán. No de erről a bókról biztosan tudhatod,

hogy őszinte. Hiszen elbeszéltem neked, hogy arcképedet is mennyire csodálta.

Az én kis anyám maga mellé vont és gyöngéden megcsókolt.

— Nagyon jó és őszinte gyermeknek látszol Vera, maradj is az egész életedben. Nekem nincs senkim atyádon meg rajtad kívül és szükségem van egész szívetekre, teljes szeretetetekre.

Eszembe jutott a büszke és előkelő Tarnay-család, de valami benső érzés megtiltotta, hogy

ajkamra vegyem a nevét. Nem tudom mi súghatta meg nekem, hogy ezzel fájdalmat okoznék neki.

— Szeretem ezt a bátor, élénk szemet, ezt a nyílt, domború homlokot. Apád sokat beszélt nekem a vidám, szilaj, kis falusi madárkáról és örvendő látom, hogy rajza jól talált.

— Most már nem, — kacagtam vidáman — a madár kalitkába került, de maga sem kíván belőle távozni.

Édesapámék csak egy félóra mulva távoztak és én kimondhatatlan boldogsággal rohantam Flórához.

— Flóra, ha láttad volna, éppen olyan jó, mint amilyen szép. Én máris nagyon szeretem és mindig fogom szeretni.

És mondhatom, hogy érzelmem iránta soha egy pillanatig sem változott.

De ő is mindig az maradt, akinek az első pillanatban láttam. Azóta sok emberrel volt már dolgom, jóval, rosszal vegyesen, de hozzá hasonló finom, nemes, tiszta lelkű nőt, soha sem láttam.

Mert tetszett az Úr Istennek, hogy egyszer egy testben, lélekben kiváló asszonyi teremtetést bocsásson a földre. Ez az asszony volt az én mostohaanyám.

Négy esztendeig voltam bent az intézetben s mondhatom, amilyen szorongó szívvel léptem

be a komor, nagy épületbe, olyan boldog napokat töltöttem benne. Mindenki szeretett, tanárnőim, tanárain, iskolatársnőim, és én teljes szívemből viszonzottam szeretetüket.

Természetesen azért Flóra állt legközelebb a szívemhez.

Az első nagy bánatom, mi az intézetben ért, az ő távozása volt.

Sírtam, reszkettem fájdalomban, Flóra is nagyon sápadt volt, de mikor szenvedésemet látta, igyekezett erőt venni magán.

— Bátorság, Vera ... hiszen leveleket vált-hatunk és ...

Mikor látta, hogy mindez nem vigasztal, karjába zárt és így szólt:

— Ne kínozz édesem, nekem is roppant fájdalmas a dolog ...

Erőt vettem hát magamon és még több buzgalommal tanultam. Arra már igen fiatal koromban rájöttem, hogy mindenféle fájdalomra és keserűségre legjobb orvosság: a munka.

Szabad időmben olvasgattam, az angol nyelvet tanultam, kézimunkákat készítettem, igyekeztem oly szépen és rendesen élni, mintha Flóra most is mellettem volna.

Édesapámat megint külföldre szólította hivatása; kis anyám, így hívtam a szép Blankát, szintén vele ment.

Ez időben már majdnem mindent tudtam kis anyám életéről. Ő maga is sok mindent elbeszél, nem voltam ostoba gyermek, a többit meg kitaláltam. Köztem és kis anyám között nagyon bizalmas volt a viszony, hiszen csak négy évvel volt idősebb mint én. Éppen a tizenkilencedik évében járt, mikor édesapám feleségül vette.

Megtudtam, hogy a büszke Tarnay-család azonnal kitagadta Blankát, mikor édesapám neje lett.

Örök, megbocsáthatatlan bűn volt a szemükben, hogy az ő családjuk tagja egy polgár-családból származó férfinak neje lett.

Hogy ez a férfi korának egyik legnagyobb művésze volt, az a Tarnay-család szemében mitsem változtatott a dolgon.

Én tudtam, hogy Blanka nagyon szereti édesapámat és engem, és hogyha volt valaha boldog asszony, az én kis anyám bizonyára az volt, mégis igen gyakran láttam arcát borús-nak s ilyenkor jól tudtam, hogy családjának kegyetlen kíméletlensége keseríti.

Tarnay Blanka árvaleány volt s egyik öreg nénje nevelte. Az öreg grófnőről Blanka mindig a legnagyobb tisztelettel és gyöngédséggel beszélt. Elmondta nekem, hogy nénje igen jó asszony, csak gyöngé akaratú és könnyen

befolyásolható; lányai, Irén és Dóra grófnők bírták reá, hogy megszakítson Blankával minden összeköttetést, miután férjhez ment édesapámhoz.

— Velük nem sokat törődöm, — mondta Blanka vállat vonva — irígy és gonosz teremtések voltak, de néném hidegsége, megvallom, néha nagyon búsít, ő mindig igen jó volt hozzám.

Az öreg grófnőn kívül a család még egy másik tagjáról beszélt nagy lelkesedéssel az én kis anyám, Tarnay Ákos grófról.

— Néném legidősebb fia, — mondta egy ízben nekem Blanka — ő a családi vagyon örököse. A legnemesebb, legkiválóbb férfiak egyike, ha ő itthon lett volna, bizonyára kiengesztelte volna édesanyját, de ő, fájdalom, már egy esztendeje külföldön van.

Megvallom, nem sokat érdekelt ez a dolog. És csodáltam, hogy Blanka annyira törődik ezzel a ridegszívű, gögös családdal.

Akkor persze még gyermek voltam és nem tudtam, hogy a fát sem ültethetik át egyik földből a másikba, anélkül, hogy meg ne sínylené, hát még az ember hogy szakadhatna el régi környezetétől minden rázkódás nélkül.

Az első nyarat megint csak otthon töltöttem Borcsánál.

Edesapám külföldön volt kis anyámmal együtt. Én nekem utánuk kellett volna menni, de megint elfogott a vágy a kis falu után és így hazakerültem, régi otthonomba.

Úgy felfrissített, oly boldoggá tett a régi otthon levegője és Borcsa soha ki nem apadó szeretete.

Borcsa el volt ragadtatva a bizonyítványomtól. Örömében még szokásos óvatosságáról is megfélekezett és szemembe mondta, hogy büszke reám. Ruháim állapotával is igen meg volt elégedve, ami pedig kézimunkáimat illeti, azok előtt egyenesen összezsapta a kezét és kijelentette, hogy ez valóságos boszorkányság és ha neki valaki azt mondja egy évvel ezelőtt, hogy nekem ilyesmihez türelmem és kitartásom lesz, hát ő annak az illetőnek egyszerűen a szeme közé kacag.

Az alatt a két hónap alatt, megint a régi vidám, falusi madár lettem. A kis falum megvolt, de a régi pajtásokat elvesztettem; hiába, már nem találtuk meg az egymásnak való hangot. Nehány sikertelen közeledési kísérlet után kijelentették, hogy nagyon is tudós vagyok nekik, és magamra hagytak.

De hát ott volt Borcsa, ott voltak a tiszteletes úrék és végre ott voltak könyveim.

Olyan volt ez a két hónap, mint egy boldog álom.

Flórától, kis anyámtól, apámtól gyakran kaptam levelet és szorgalmasan felelgettem nekik.

Borcsának természetesen mindent elmondtam. Elmondtam, hogy Blanka éppen olyan jó, mint amilyen szép s hogy nagyon szeretjük egymást.

— Isten áldja meg azt a jólelkű, szép teremtest, — mondta Borcsa — én ismeretlenül is úgy szeretem már, mintha itt élt volna mellettünk.

Szeptemberben megint útnak indultam. Borcsának meg kellett ígérnem, hogy ezentúl is a megkezdett jó úton fogok járni, hogy szorgalmasan fogok neki írni és vigyázok az egészségemre.

Télre hazajöttek édesapámék is. Az egyik vasárnap, minden előzetes bejelentés nélkül, édes apám állított be az intézetbe.

Megindultan borultam nyakába.

— Oh, édes apuskám, nem is tudtam, hogy hazajöttetek . . .

— Bizony három napja itthon vagyunk. Már nagyon ölt a türelmetlenség az én kis Verám iránt.

— Hát a kis anyám?

— Kissé összetörte az út és nem jöhetett be érted. De most vedd a kalapodat gyorsan, hazaviszlek.

Az utcán erősen belekapaszkodtam édesapám karjába, ki külföldi útjáról és életéről beszélt nekem. Olyan érdeklődéssel hallgattam, hogy alig vettem észre, mikor hazaértünk.

Mikor beléptem a szalonba, majdnem elkiáltottam magam meglepetésemben.

A szalon egyik sarkában ült az én szép kis anyám és egy fehér ruhába öltöztetett kis

babát tartott a karján.

Az ajka mosolygott, a szeme könnyes volt, mikor engem meglátott:

— Jőjj ide Vera és csókold meg a kis öcsédet.

A másik pillanatban már ott volt karjaim közt a szép kékszemű gyermek. Sírtam és nevettem egyszerre:

— Istenem, milyen gyönyörű baba. Hogy hívják?

— Lorándnak. Szerémy Loránd. Szép név ugy-e?

— Gyönyörű.

— És fogod-e szeretni egy kisé, Vera ?

Erre már nem tudtam felelni. Lehajoltam a babához és csöndesen, gyöngéden megcsókoltam a baba két kék szemét, piros ajkát. Úgy láttam, édesapám és Blanka meg voltak elégedve feleletemmel, bár egyikük sem szólt egy szót sem.

VII.

Mikor én elhagytam az intézetet, Loránd három éves volt.

Csodaszép gyermeknek tartotta mindenki és valóban az is volt.

Haja és arcszíne sötét, mint édesapámé, de szeme kék, ajka lágy és édes, mint aminő a Blankáé volt.

Június végén hagytam el az intézetet, júliusban tengeri fürdőre mentünk.

Kis anyám most az egyszer nem engedte, hogy lent a faluban, Borcsánál töltssem a nyarat. Azt mondta, most már egészen magának követeli a leányát.

Szeptember közepe táján jöttünk vissza és azonnal megkezdődött a vidám, zajos élet; akkoriban kisé csudálkoztam is ezen, most már tudom, hogy e sok mulatságot kis anyám mind az én kedvemért rendezte.

És lassankint magam is belemelegedtem. Fiatal leány létemre szerettem a táncot, a dalt, a jókedvet. Édesapámnak nagy jövedelme, Blankának meg kitünő izlése volt, egy hercegkisasszony nem öltözködhetik szebben, mint ahogy engem kis anyám öltöztetett.

Megvallom, néha-néha, ha egyedül voltam, eszembe jutott, hogy vajjon mit szólna mindehhez a takarékos Borcsa?

Valószínűleg megcsóválná fejét, ha e sok haszontalan, tarka lim-lomot látná. Meg vagyok róla győződve, hogy világos, áttört, lenge ruhámat dehogy nevezné másképen. Hiszen ezekkel áttáncol az ember egy-egy estét, aztán vége. Borcsa pedig ha vásárolt valamit, ugyancsak jól megnézte, a világosság felé tartotta, még meg is huzogatta, vajjon elég erősek a szálai? Az ilyen lenge szövet iziben szétmállott volna Borcsa erős kezében.

Én magam is felhoztam édesapám előtt, hogy nem költünk-e mi vajjon túlságosan sokat?

Édesapám mosolyogva simogatta meg fejemet.

— Ej, ej, hát ilyen praktikus kis leányom van neked? Ne aggódj Vera, semmit se aggódj, a te édesapád sokat keres és egyetlen öröme, ha benneteket jólétben, gond nélkül lát élni. Ne akarj hát megfosztani engem az örömtől és ne foglalkozzál ezekkel a dolgokkal, melyek

egyedül reám tartoznak. És különösen arra kérlek, — folytatta komolyabban — hogy Blanka előtt valahogy fel ne említsd a dolgot. Ő nagyúri családból származik, pompa és fényűzés közt nőtt fel s mindent eldobott értem, hogy feleségem legyen. Nem tudnám elviselni a gondolatot, hogy azon a fehér homlokon a bánat vagy gond felhőjét lássam.

Ha volt valami hibája az én drága édesapámnak, úgy csak az volt, hogy túlságosan forrón szeretett minket.

Én pedig tizennyolc éves voltam, ez időben többet gondoltam az élet derűs pillanataira, mint a fájdalmasakra. Engem könnyű volt megnyugtatni.

Édesapám szórakozásból tanítgatott rajzolni. Azt mondta, hogy eredeti nagy talentum nincs a lelkemben, de nagy kézi ügyesség és tanulékonyság van bennem és én szívesen tanulgattam.

És mi mindnyájan olyan boldogok voltunk egész addig a rettenetes napig, mikor az Úr keze reánk nehezedett.

Édesapám délelőtt még festegetett utolsó nagy képén és este öt órakor már kiterítve feküdt a nagy műteremben.

Szívszélhűdés ölte meg.

Itt egy nagy, homályos felleg nehezedik a szememre, csak ezen a sűrű, sötét, borzalmas

fellegen keresztül látom a mult alakjait meg-elevenedni.

Látom Blankát, amint ájultan fekszik édes-apám ravatala előtt, hosszú aranyhaja a földet söpri.

Szeretnék hozzálépni, hogy fölemeljem, de annyi erőm sincs, hogy megmozduljak a helyemből.

Hallom a kis Loránd élénk, csengő, nevető hangját. A hideg fut végig testemen erre a nevetésre. A gyermek léptei egyenesen errefelé tartanak. Irgalom Istene, most mindjárt be fog ide lépni és meglátja apánkat holtan! Az ajtó elé akarok ugrani, hogy bezárjam, de tagjaim

mintha márványból volnának ...

A legrette-tesebb az, hogy egyetlen könny-csepp sem tud kicsordulni szívemből.

Pedig érzem, hogyha sírni tudnék, felengednének dermedt tagjaim és megenyhülne ez az emberfeletti fájd-

lom, de az Úr Isten a könnyek jótéteményét megtagadta tőlem.

Loránd bejött derülten, mosolyogva, mint a napsugár. Aztán odatévedt pillantása földön fekvő anyjára és ravatalra tett apánkra. Vajjon mit értett mindezekből a borzalmakból ez a négyesztendős gyermek?! Én nem tudom, de láttam arcát és ezt az arcot, ha száz évig élnék, sem tudnám elfelejteni... Mintha valami fagyos kéz huzódott volna végig a tündöklően szép gyermekvonásokon. Halálos, ónszínű sápadtság borította el az arcát, szeme megkövülten tapadt a halott arcára és én még ennek az ijesztően átváltozott gyermekarcnak látására sem tudtam sírni...

Ismerősök jöttek-mentek, én félőrülten támo-lyogtam egyik szobából a másikba. Úgy rémlett, mintha kis anyámat eszméletlenül bevitték volna szobájába. Még mindig az a vaskapocs szorította a szívemet, még mindig nem tudtam sírni.

Még arra is emlékezem, hogy egyes alakok odajöttek hozzám. Kértek, hogy feküdjem le egy kicsit, egy másik erőszakkal belém akart önteni egy pohár tejet, mert mint mondá, két nap óta nem ettem egy falatot és nem ittam egy kortyot, és elpusztulok, ha így kínozzom magamat.

Csak a kezemmel intettem, hogy hagyjanak békében, és bolyongtam tovább szobáról-szobára mint egy őrült, kerestem valamit.

Másnap reggel fekete ruhát adtak reám, azt mondták, hogy ma lesz a temetés.

Én türtem, hogy öltöztessenek, vigasztaljanak, még mindig kerestem valamit.

Ebben a pillanatban úgy tetszett nekem, mintha egy erős kar félre volna mellőlem mindenkit, s a másik pillanatban ez az erős kar már keblére is zárt. Fölsikoltottam, egyszerre megenyhült az a természetellenes, szörnyű, emberfeletti fájdalom, az a dermedtség, sírni, zokogni kezdtem, megtaláltam a könnyeimet a Borcsa hűséges, szerető keblén...

Mert ő volt itt mellettem, az erős, nemes lélek.

Még akkor sejtelmem sem volt róla, hogy mint vett ilyen hamar tudomást a mi szörnyű szerencsétlenségünkről, csak szavát, erős, biztató szavát hallgattam:

— Vera, szegény gyermekem, az Úristen súlyosan meglátogatott bennünket. Az ő kezében vagyunk mindnyájan szegény gyarló emberek és kötelességünk alázattal fogadni, amit ő reánk mért. Mert ő sujt, de ő tud vigasztalni is... És nekünk kötelességünk élni a fájdalom után

is, azokért, akik reánk szorulnak és szeretnek bennünket.

Nem igen értettem meg jól szavát, de hangja végtelenül megnyugtatólag hatott összetört, elkínzott lelkemre.

Ő vele mentem be szegény, kis anyácskámhoz; Blanka még mindig eszméletlenül feküdt az ágyon. Óriási láza volt s az orvos azt mondta, hogy pár napig nem is fogja visszanyerni öntudatát.

Az ágy mellett egy kis széken ült Loránd öcsém. A gyermek arca félelemmel és fájdalommal volt anyja felé fordulva.

— Érted már most, hogy miért kell élned? Érted már most, hogy mik a kötelességeid? — mondta nekem Borcsa halkan.

Én lehajtottam fejem és megértettem Borcsa minden szavát.

Úgy tetszett nekem, mintha az az ágyban fekvő aranyhajú asszony is gyermek lenne, gyöngéd, bájos, félénk gyermek, akiről ezután nekem kell gondoskodnom.

És kis öcsém, édes apámtól maradt legszentebb örökségem!...

Ebben a pillanatban éreztem, hogy keményedik, edződik a lelkem az élet küzdelmeihez és habár öntudatlanul is, de egyszersmindenkorra búcsut intettem a gondtalan, ifjú jókedvnek.

Nekem kötelességeim vannak!

És szent fogadást tettem, hogy híven fogom őket teljesíteni.

Borcsa letérdelt az ágy elé és megcsókolta kis anyám fehér kezét:

— Szegény gyermek, — mondta Borcsa, mikor fölállt — amilyen szép, olyan jó lehet. És mennyi szenvedés várakozik reá. Még szerencsének nevezhetjük, hogy ezekben a szörnyű órákban nincs eszméleténél.

Aztán bementünk édesapám ravatalához.

Borcsa összetette kezét a ravatal előtt és buzgón, áhitatosan elmondta a Miatyánkot.

Én lassan utána mondtam az ima szavait.

És úgy tetszett nekem, hogy édesapám arcán lassankint megolvad az a fagyos némaság. Mintha szeretettel, bizalommal nézne reám, mintha hallanám hangját, amint így szól hozzám:

— Fogadalmat tettél Vera, és tudom, hogy be is fogod tartani. Bár gyermek vagy, de lelked nem gyöngé és nem gyáva. Reád hagyom azt a két ártatlan gyermeklelket, kiknek rajtad kívül most már senkijük sincs, feleségemet és kis fiamat.

Én pedig Borcsára néztem, tudtam, hogy benne hű szövetségesre fogok találni.

Megcsókoltam édesapám kezét és e csókkal megerősítettem fogadalmamat, egyben el is búcsúztam tőle örökre.

A temetésen én fogtam a Loránd öcsém kezét. Borcsa kis anyám mellett maradt és őt ápolta.

És mikor hazajöttem a lakásba, úgy tetszett nekem, hogy most már nincs senkim és semmim. De a szobában Loránd hirtelen megölelt és nekem eszembe jutott, hogy velem van a kötelesség. A kötelesség azok iránt, kiket szeretek s kik ezután az én lelki erőmre lesznek reászorulva.

Blanka két hétig feküdt önkívületben édesapám halála után.

Ez idő alatt Borcsa ápolta gyöngédséggel, ki nem apadó szeretettel, mintha csak gyermek-kora óta ismerte és szerette volna.

Én pedig apám irományait néztem át. És fogadtam azokat az embereket, kik ügyes-bajos dolgokban, mint apám képviselőjét és örökösét felkerestek.

Bár huszadik évemben voltam, eddig még sohasem foglalkoztam pénzügyekkel. Gyermekkoromban Borcsa, később édesapám gondoskodott minden szükségletemről.

Nehezen is értettem meg a dolgokat, de végre Borcsa segítségével tisztázni tudtuk a helyzetet.

Apám után maradt egypár ezer forint adósság. Csekélység a hírneves művész életében, óriási összeg nekünk, szegény hátramaradottaknak.

Nekem az volt a tervem, hogy el kell adni ezt a fényes berendezést, mind egy szálig, aztán kis, olcsó lakásban fogunk meghúzódni, és olcsó bútorokat szerzünk be.

Csodálatosképen a takarékos Borcsa szólt ellene tervemnek.

— Mindenesetre sok mindent el fogunk adni és kisebb lakásba megyünk. De ne feledd el, hogy a grófnőt (Borcsa így titulálta Blankát) nem szabad megfosztani minden kényelemtől. Ő nagyúri házban, fényes jómódban nőtt fel s a szívére nehezedő bánat mellett mindjárt a nélkülözést is megismerje? Nem, neki nem szabad megtudnia, hogyan állunk, ez kétségbe ejtené a szegény, fiatal teremtet.

Mennyi gyöngédség, mennyi jóság volt ebben az egyszerű aszonyban!

— Azonfelül meg, — folytatta Borcsa — nem is állunk olyan rosszul, amint te hiszed, Vera. A berendezés egy részét eladjuk, vannak apró kis vázlatai édesapádnak, ezekből kifutja az adósság.

— De azután? Mi lesz azután? — vetettem közbe aggodalmasan.

— Ejnye te bolondos gyermek, hát már elfelejtetted, hogy neked van egy kis vagyunkád? Pár ezer forint van betéve a takarékbba, az a pénz, amit édesapád tizennégy évig haza kül-

dözgetett a számodra. Azóta csinos kis kamat is csatlakozott hozzá. Én ugyan más célra szántam, de hát ha most kell, kölcsönzünk belőle és punctum.

Csak most értettem meg Borcsát. Azt a pénzt, mit édesapám tartásomra és ruházatomra hazaküldött, az utolsó krajcárig betette a takarékpénztárba. Tehát én tizennégy éves koromig a Borcsa kenyerét ettem.

— Oh Borcsa, milyen nemes szíved van neked.

— Lári-fári, — vágott közbe mérgesen Borcsa, mert ki nem állhatta, ha szemébe dicsérik, — hagyd el ezeket az ostoba beszédeket Vera, most nem érünk reá az ilyesmire.

Két hét múlva Blanka is elhagyhatta az ágyat. Elszorult a szívem, mikor szép arcát néztem, hogy össze volt törve, hogy el volt hervadva.

Borcsa úgy bánt vele, mint egy gyöngé kis gyermekkel.

Ő adta tudtára, hogy új lakásba megyünk és ő rendezte be az új szerény lakást is úgy, hogy Blanka kényelme semmiben se szenvedjen hiányt.

— Maga nálunk marad úgy-e, jó Borcsa asszony? — kérdezte az én édes kis anyám, nagy kék szemét Borcsára emelve.

Borcsa tiszteletteljes gyöngédséggel ajkához vitte kis anyám kezét:

— Igenis méltóságos grófnő, itt maradok, ha megtűr a házában.

— Kedves Borcsa asszony, — kérte Blanka, összetéve fehér kezét, — ne méltoságozzon és ne grófnőzzön engem.

— Hát jól van, nagyságos asszonyom, — bólintott Borcsa vidáman — amint parancsolni tetszik. Ámbár én azt hiszem, hogy aki grófnőnek született, az grófnő marad egész életében.

— Nem, Borcsa asszony, én mikor megboldogult jó uramat követtem, szakítottam ezekkel a hiábavalóságokkal. És semmiesetre sem akarok nagyobb címet, mint amilyen ő utána illet meg engem.

Nagy és súlyos gond nehezedett ez időben reánk, de Blanka előtt mindent eltitkoltunk. Még mindig nagyon gyöngé volt s féltettük minden újabb fájdalomtól, vagy gondtól.

Borcsa átvette a háztartás vezetését. Megint az volt, akinek régen ismertem. Fáradhatatlan, energikus, mindenre tekintő. Én gyakran közel voltam a kétségbeeséshez, de Borcsa mindig megvigasztalt, hogy majd megsegít a jó Isten.

— De hogyan ... de hogyan ...

Iskolai képzettségem volt ugyan, de a tanítónői diplomát nem szereztem meg. Édesapám nem tartotta ezt szükségesnek.

Én pedig percről percre jobban éreztem a helyzet tarthatatlanságát.

Már több mint három hónapja, hogy mind-

nyáján Borcsa pénzéből éltünk: Borcsa ugyan mindig azt állította, hogy az a pénz az enyém, de én igen jól tudtam, hogy az a megtakarított összeg isteni és emberi törvények szerint Borcsát illetné.

Néha-néha oly sötét kétségbeesés fogta el lelkemet, hogy már alig bírtam titkolni a dolgot. Pedig hát titkolni kellett Borcsa előtt, meg anyám előtt is.

Borcsa sohasem bocsátotta volna meg, hogy én röstelkedve eszem minden falatot az ő pénzéből. Hiszen ő olyan szívesen adta, mintha gyermeke lettem volna. De nekem mégis szörnyen fájt a dolog. Ime húsz éves vagyok és nem tudok egyetlen krajcárt sem keresni. Ha a magam erejére lennék utalva, hát három nap alatt éhen halhatnék. A tehetetlenség fájdalmas könnyeket csalt a szemembe. Nappal lázasan jártam egyik szobából a másikba, éjjel nem tudtam aludni, a keserűség fojtogatott.

Pedig Blanka előtt is el kellett rejtenem mindent, hiszen szegény anyám még mindig olyan gyöngé volt. A doktor a legnagyobb kíméletet és legjobb ápolást kötötte szívünkre, mert csak így tarthatjuk meg az életnek a szegény, sokat szenvedett fiatal asszonyt.

De Borcsa vigyázott is reá, mint a hímes tojásra.

Borcsát ezekben a szörnyű napokban ismer-
tem meg teljesen.

Nemes lelkével, tiszta szívével eddig is
tisztában voltam, de hogy ilyen gyöngéd, ilyen
finom tudjon lenni, azt sohasem képzeltem volna.

Nemcsak hogy minden anyagi gondot távol
tartott Blankától, de még mindig igyekezett
szórakoztató, vidám históriákat előadni a falusi
életből. Kis anyácskám nagy érdeklődéssel hall-
gatta és kezdte megszeretni a Borcsa faluját.

— De Borcsa asszony, nincs magának oda-
lent dolga, hogy ilyen sokáig velünk maradhat?

— Úgy van az nagyságos asszonyom, hogy
ilyen téli időben nem igen akad ott lent dolog.
Különben nem olyan nagy az én gazdaságom,
az a pár hold föld rá van bízva János bátyámra,
becsületes ember, jó gazda, mindennek gondját
viseli és engem sem rövidít meg.

— Nyárra lemegyünk a maga falujába,
Borcsa asszony, — mondta az én kis anyám.

Borcsa kimondhatatlanul megörült e hírre.
Arcán valami boldog sugárzás futott végig.
Ebből aztán világosan láttam azt, amit eddig
is sejtettem, hogy mennyire vágyik Borcsa az
ő kis falujába és mekkora áldozat részéről, hogy
itt kell velünk lennie Budapesten.

Pedig úgy szeretett bennünket, hogy min-
denikünkért szíve vérét ontotta volna, de

Könyv-
tár
N. E. 100. 10. 10. 10. 10.

hiába, az ő lelke oda volt gyökerezve a kis falu talajába.

Én pedig lázasan kutattam, kerestem valami munkát és nem bírtam találni semmit.

Ismerőseink, barátaink a szerencsétlenség után gyorsan elmaradtak házunktól, reájuk semmiképen se lehetett számítani.

Még az igazgatónő is csak azt tanácsolta, hogy tegyem le a tanítónői vizsgát, azután minden erejével azon lesz, hogy valami helyet szoríthasson ki számomra.

Míg azonban én a vizsgára elkészülök, abba beletelik egy év és addig mi mindnyájan a Borcsa keservesen megtakarított pénzéből élünk?

Mintha vasmarokkal fojtogatták volna a lelkemet. Szégyen, fájdalom és harag tombolt bennem.

Ezekben a keserves napokban látogatott meg az én régi barátnőm, Török Flóra.

Egy budapesti tanár vette feleségül; amint felköltöztek, első dolga volt, hogy az ő hajdani kis barátnéját megkeresse.

S neki, egyedül csak neki öntöttem ki teljesen a szívemet. Elmondtam szenvedésemet, sikertelen küzködésemet. És forró keserű könny-cseppek hulltak alá szememből, a szégyen és fájdalom könnyei.

Flóra gyöngéden magához ölelt:

— Csillapodjál Vera és próbáljunk higgadtan beszélni a dologról. Persze nagy áldás lenne, ha tanítónői diplomád volna, de hát már ezt elmulasztottuk. Abban is igazad van, hogy megszerzése sok időbe kerül és te nem érsz rá várakozni. Hanem várjál csak . . . Remélem, nem hanyagoltad el teljesen a rajzolást?

Bámulva néztem Flórára, nem tudtam, hogy ezzel mit akar.

— Amennyiben én értek a dologhoz, neked volt ehhez tehetséged, Vera. Különösen ügyesen tudtad lerajzolni azt, amit olvastál. Nem volna kedved illusztrációkat készíteni? . . .

— Kedvem? Oh, ha tudnád, milyen boldog volnék, Flóra . . .

— No majd meg fogjuk próbálni. Férjem ismerős egy pár kiadóval és fel fogja említeni a nevedet. Nincs valami rajzod véletlenül kéznél? Az uram azt is magával vinné, hogy legalább lássák, mit tudsz.

Örömtől és izgatottságtól remegve kerestem elő néhány régibb vázlatot s átadtam Flórának. Az újabb időkben nem rajzoltam semmit, igazán nem volt hozzá kedvem.

És negyednapra már levelet kaptam az egyik ismert kiadócégtől. A főnök maga írt, hogy keressem föl, mert bizonyos munkára nézve megegyezést óhajt kötni velem.

Nem szégyenlem bevallani, hogy ugráltam örömömben.

Borcsa éppen e pillanatban lépett be a szobába és bámulva állt meg a küszöbön.

— Hát téged mi lelt, Vera?

Én meg a jó asszony nyakába borulva eldadogtam, elzokogtam a jó hírt. Borcsa is igen örvendezett, talán még inkább jókedvemnek, mint a remélt keresetnek; ő úgy féltett engem az élet harcába kiereszteni.

— Ez nagyon szép, gyermekem és ha tisztességes árt fizetnek, hát csak fogadd el, hogy ne kelljen kis tőkédet teljesen elkölteni. Én ugyan nem szeretem a művésznőket, tudod, régebben is megmondtam, az asszonynak ott-hon a helye a konyhában, a háztartásban, de hát azóta nagyot fordult a világ és az embernek legokosabb beletörődni a helyzetbe. Bármilyen is az ember, az a fő, hogy tisztességes, becsületes ember maradjon és hogy derekasan meg tudja állni a helyét.

Ebből láthattam, hogy hiába minden, Borcsában még mindig van egy kis ellenszenv a művészpálya iránt.

Este a boldogságtól nem tudtam aludni. Ezer meg ezer színes tervet főztem ki agyamban. Sok pénzt fogok szerezni, mindent visszafizetek Borcsának, csinos kis összeget rakok a

takarékpénztárba Loránd öcsém számára. Úgy éjfél tájban kinyílt a szobám ajtaja és Blanka lépett be rajta.

Teljesen fel volt öltözve és odaült az ágyam szélére.

— Édes kis anyám, csak talán nincs valami baj?

— Nincs Vera, semmi baj sincs... Csak meg akarom neked mondani...

Elfojtotta hangját a sírás és én rémülten öleltem át törékeny, karcsú termetét.

— Kis anyám, a jó Istenre kérlek, ne izgasd föl magad... Tudod, mit mondott az orvos...

— Tudom Vera, tudom és csak azt akarom mondani, hogy én láttam mindent. Láttam azt az óriási küzdelmet, amit értem és gyermekemért folytattál Borcsával együtt. Ámítottatok, hogy ne érjen gond, bú, csalódás és én úgy éreztem, hogy kötelességem adni a vakot és süketet, ezzel nektek tartozom, édes, jóságos, hűséges lelkek. Hiszen egyebet úgy se tehettem gyöngé, beteges asszony létemre. De most, hogy a jó Isten téged megsegített, megmondom, hogy tudtam mindent és veletek szenvedtem. És azt is tudom, hogyha száz évig élnék, se hálálhatnám meg azt a jóságot, melyet irántam és gyermekem iránt tanusítottatok.

Hirtelen csókkal zártam le ajkát.

— Ne beszélj így, — kiáltottam szenvedélyesen — nem bírom hallgatni. Igaz, jó édesanyám voltál és most csodálkozol, ha hűséges, szerető gyermeked vagyok. Hálátlan, gonosz teremtés volnék, ha egy percig is elfelejteném jószágodat és kérlek, ne beszélj erről többet. Amit tehetek érted, az mind csak századrésze annak, amit tenni kötelességem volna. És most, hogy a jó Isten újra reánk pillantott, vess el magadtól minden gondot, légy újra vidám és boldog kis anyám, mert csak így lesz édesapámnak nyugalma a másvilágon.

Egymás karjába borultunk és sírtunk sokáig, de ezek a könnyek nem égették, hanem megnyugtatták lelkünket.

VIII.

Másnap elmentem a kiadóhoz. A főnök, Berényi Árpád úr, igen művelt, udvarias ember, nagyon nyájasan fogadott.

— Ismertem édesapját, kisasszony. Igen rossz néven veszem, hogy eddig nem mutatta meg rajzait, úgy látszik, ön sokat örökölt édesapja nagy talentumából.

Egészen elsápadtam az ijedségtől.

— Oh nem, Berényi úr, hogy gondolja ezt... Ezek mind csak apró pepecselések, édesapám maga is kijelentette, hogy nincs nagy alkotó erő bennem.

— Ön saját képességeit szólja le, kisasszony, — mondta mosolyogva Berényi úr — még ilyen szerény művésszel se volt dolgom soha.

— Én nem akarom önt megcsalni és nem szeretném, ha túlságosan bíznék képességemben.

— Engedje meg kisasszony, hogy a magam ítélőképességére is adjak valamit. Nos lehet, ön valóban nem nagy talentum és én magam sem akarom halhatatlan édesapjával összehasonlítani. De annyi bizonyos, hogy önnek nagyon ügyes ötletei és nagyon finom gondolatai vannak. Elvégre ez is valami. Mindenki nem lehet milliomos. Az ön talentuma éppen elég arra, hogy tisztességes nevet és megélhetést vívjon ki magának. Vagy talán túlságosan nagyravágó ön?

Elnevettem magam, mert ez az egy bűn igazán ismeretlen volt előttem.

— Csak annyit mondok önnek Berényi úr, hogyha csakugyan sikerül a kenyeret megszereznem magam és azok számára, kiknek élete hozzá-
m van fűzve, akkor kimondhatatlanul boldog és hálás leszek. Tudja kérem, én igen gyáva, nyúltermészetű vagyok, legszívesebben dolgoznám álnév alatt, ha beleegyeznék.

— Amint önnek tetszik, kisasszony, — mondta Berényi úr — bár biztosítom, hogy semmi oka sincs a röstelkedésre. De ha így akarja, nekem semmi kifogásom nem lehet ellene.

Rögtön aláíratott velem egy szerződést és valami nyugtát kétszáz koronáról.

— Ez mind az enyém lesz? — mondtam pipacsvörös arccal, egész testemben remegve.

— Természetesen az öné, kisasszony. A többit is átveheti, ha majd az illusztrációk egy része kezemből lesz. Ha azonban időközben pénzre lenne szüksége...

— Oh köszönöm... Isten ments, — dadogtam zavartan — már ez is sok... nekem még sohase volt ennyi pénzem...

Amint a Berényi úr arcába néztem, magam is mulattam magamon. Az ő arcán világosan láthattam, hogy milyen nevetséges e pillanatban az én viselkedésem.

— Köszönöm, — mondtam, mikor a nyugtát átnyújtotta.

— Ezt nem kell megköszönnie, ez egyszerű üzleti ügy. A munkájáért kapja a pénzt. Csak még egyre figyelmeztetem: a pontosságra.

— Oh ettől nem kell félnie, hamarabb itt lesznek a munkával, semmint gondolná.

Alig vártam, hogy hazaérjek és mindent elmondhassak. Blanka könnyes szemmel hall-

gatta részletes előadásom történetét, Borcsa egy-
párszor fejét csóválta gyermekes viselkedésem
miatt, de alapjában véve oly büszke volt sikeremre,
hogy alig bírta titkolni. Mikor a pénzt átadtam
neki, hogy fordítsa a háztartás költségeire,
gyöngéden megveregette a vállamat.

— Derék gyerek vagy, Vera. No de bizony
Isten nem is gondoltam volna, hogy azokat az
írka-firkákat ilyen jól megfizetik.

— Mégis ellenezted, ha gyermekkoromban
rajzolgattam.

Borcsa kissé zavartan nézett rám.

— Hát tudod, én azt akartam, hogy olyan
leány legyél mint a többi, nem holmi különc-
ködő művésznő.

— Hát azért olyan is leszek, Borcsa, attól
ne félj.

— Azt el is várom tőled, gyerek. Mert
ámbár okos ember mindig megbecsüli a pénzt
s mert ámbár most különösen jól jön ez a pár
forint, de bizony mondom neked, hogy most
rögtön a tűzbe dobnám, ha megsejteném rólad,
hogy valaha rövid hajjal fogsz futkosni, ciga-
rettára gyujtol, a lábaidat keresztbe dobod egy-
máson, mint azok a művésznők, akiket édes-
apád házában láttam. A leány elsősorban és
mindenekelőtt leány legyen, ez az én vélemé-
nyem.

— Az enyém is, Borcsa asszony, — bólintott rá kis anyácskám — maga igen okosan beszél.

— Kezét csókolom nagyságos asszony, örülök, hogy meg van a beszédemmel elégedve.

— Legyetek nyugodtak, — mondtam kacagva — én sohase leszek olyan különcködő művésznő. Először is, bár nem vagyok hiú, a hajamat semmiféle hírnévért vagy dicsőségért nem vágatnám le. Nagyon ragaszkodom ehhez a kócos feketeséghez. Ami a cigarettát, meg az egyéb férfimajmolást illeti, ti nagyon jól tudjátok, hogy halálosan rosszul érzem magam, ha a közfigyelem reám terelődik, még társaságban is, hát még a nagy nyilvánosság előtt, éppen azért elhatároztam, hogy álnév alatt fogom illusztrációimat kiadni.

— Ezt már nem helyeslem, — vágott közbe anyám.

— Én se, — szólt Borcsa — az ember ne szégyelje magát soha azért, ha becsületes, tisztességes munkával meg tudja keresni a kenyerét.

— Nem arról van szó, Borcsa.

— Hát azt se szégyelje, ha az Úr Isten tehetséget adott neki, mert ez nagy szerencse és öröm. Hivalkodni vele persze nem szép dolog, de eltagadni vagy elrejteni sincs miért.

Mindamellett én megmaradtam elhatározásom mellett, hogy álnév alatt fogok dolgozni.

Még aznap elrohantam Flórához a jó hírrel. Az én kedves barátnőm nagy szívbeli örvendezéssel hallgatta elbeszélésemet és bemutatott időközben hazatért urának, kinek hálásan köszöntem meg szíves közbenjárását.

— Nincs miért, — mondta nyájasan mosolyogva a Flóra férje, — a kisasszonyt csakis a tehetsége ajánlotta. Amint megmutattam rajzait, Berényi úr mindjárt érdeklődni kezdett kegyed iránt.

Természetesen lázas, megfeszített erővel dolgoztam. És olyan boldog voltam, hogy dolgozhatom. Azonkívül, hogy keresetemből mindnyájan szerényen, de tisztességesen megélhettünk, még a hír és dicsőség is boldogított. Nagyon sokan kezdtek érdeklődni az álnévű rajzoló iránt s Berényi úr egyre unszolt, hogy lépjek fel nevemmel, miután már sikert arattam.

Erre azonban semmiképen se voltam hajlandó. Bár még kis anyácskám is biztatott és Borcsa egyszer keményen összeszidott:

— Ne légy gyermek, Vera. Amilyen csúnya a hivatkozás, olyan jogosan megilleti az embert a becsületes, megérdemlett dicsőség.

Én azonban állhatatos maradtam és még Flórának is nemet mondtam. Miért? Senkinek

se mertem megvallani, hogy az én apró dolgaimat nem tartom apám nagy nevéhez méltónak. A Szerény név már a művészettörténeté és én úgy éreztem, hogy nekem nem szabad használnom ezt a nevet, mikor a nyilvánosság elé lépek.

Milyen boldog voltam én ez időben kis családom körében. Loránd olyan szép és olyan kedves volt, mint egy angyal. Néha nem bírtam kitörő szeretetemmel és erősen karjaimba zárva össze-vissza csókoltam piros, nevető arcát.

— Ne rontsd el teljesen azt a gyermeket,
— mondta kis anyám, — túlságosan kényezteted.

De azért láttam, hogy szeme hálásan pihen rajtam. Olyan jól esett neki, hogy kis öcsémet ennyire szeretem.

De hát lehetett ezt a gyermeket nem szeretni?

Még Borcsa, a szigorú Borcsa is kijelentette előttem, hogy jóleső melegség fogja el a szívét, ha a kis fiúra tekint. Boldogságunkat csak egy dolog zavarta meg, szegény kis anyáéskám napról napra gyöngébb lett.

Édesapám halála után egyáltalán nem tudott teljesen magához térni, olyan volt, mint a hervadó liliom.

Azonkívül meg roppantul fájt szívének családjá kérelhetetlensége.

Nem magáért akarta a kibékülést, hanem kis gyermekéért, kinek sorsáért aggódott.

Istenem, most már oly világosan látok mindent és úgy vádol a lelkiismeret, hogy akkor, igaz, hogy csak titkon és magamban, de szemrehányást tettem neki a közeledési kísérletért.

Én még akkor nagyon fiatal voltam. És mintha arcul csaptak volna, olyan dühös szégyenkezés fogott el, mikor a levelét felbontatlanul küldték vissza.

Azon este fogta el először a vérhányás.

Oh, hogy gyűöltem azokat a gőgös, szívtelen embereket, mialatt reszketve néztem kis anyácskám lilíomfehér arcát, megtört szemét. Magamban halkán imádkoztam, hogy büntesse meg a jó Isten azokat a rossz embereket és gyógyítsa meg ezt a drága, imádott lelket.

Ha tudtam volna, hogy imádságom bűn volt, mert soha senkinek a romlását nem szabad sürgetni az Úrnál. Ő tudja legjobban, kinek mikor telik be a mértéke, övé a bosszú, az ítélet, nekünk nem szabad lehívni haragját.

— Ha Ákos itt lett volna, nem történik ez, — mondta Blanka, mikor később jobban lett.

Ákos unokaövére volt az én kis anyámnak, körülbelül harminc éves férfi. Azért tud-

tam ilyen jól, mert Blanka nagyon szerette és sokat beszélt róla. Azt mondta, hogy ritka nemeslelkű ember.

Én pedig Ákos grófot, anélkül hogy tudtam volna miért, még jobban gyűlöltem mint a többieket, a Tarnay-család többi tagjait.

Kis anyácskám javulása csak látszólagos volt, pár hét múlva egy újabb roham döntötte ágyba.

Haladéktalanul délvidékre kell mennie...

Én gyámoltalanul néztem Borcsára. Ami pénzt kerestem, odaadtam neki, ő gazdálkodott, én tulajdonképen sohase tudtam, hogyan állunk.

Borcsa nyugodtan, határozottan felelt:

— Meglesz, doktor úr.

— Borcsa, van pénzünk? — kérdeztem félénken, mikor az orvos elment.

— Meghiszem azt, gyermek. Csak talán nem gondoltál olyan pazarlónak, hogy minden jövedelmedet elköltsem. Bent van a megtakarított pénz a takaréokban és szépen kamatozik. Most azonban ki fogjuk venni.

— Milyen okos vagy te, Borcsa, hogy takarékoskodtál... De Borcsa, én úgy félek... nézd, a hideg borzongat... Meg fog gyógyulni az én kis anyám, ugy-e, meg fog gyógyulni?

És rémülten láttam, hogy Borcsa, akin pedig nem éppen szokott az indulat meglátszani, mélyen elsápadt.

— Bízunk a jó Istenben, Vera ...

És ekkor elfogta lelkemet valami halálos sejtelen, az örök válás sejtelve. Félájultan borultam Borcsa nyakába.

— Vera, édes gyermekem, légy erős ... nekünk nagyon erőseknek kell lennünk ... És higyjünk a jó Istenben, ő csodát is tehet, ha akar ...

Mivel könnyeim még mindig omoltak, erős, határozott hangon mondta:

— És ne feledd, hogy akármennyire szenvedünk is, neki nem szabad arcunkon szomorúságot látni.

S kezével kis anyácskám szobája felé mutatott.

Három nap múlva indult el kis anyám Olaszországba. Az orvos nagyon biztatott bennünket az enyhe éghajlattal. A hosszú útra Borcsa kísérte el, ő maradt vele is, én pedig Loráddal együtt, Flórához mentem lakni.

És dolgoztam éjjel-nappal, hogy eleget kereshessek az itthoni életre, meg az olaszországi tartózkodásra.

És milyen szívesen, milyen lelkemből dolgoztam! Még mindig reméltem, hogy az Úr Isten megkönyörül rajtam. Rajtam és azon az angyalarcú, ártatlan gyermekén, ki itt játszik mellettem a szőnyegen.

Flóra olyan jó és nemes volt, folyton vígasztalt, bátorított, erősített...

Es én kezdtem hinni neki, kezdtem bízni kis anyám fölgyógyulásában, mikor egy napon sürgöny jött Borcsától, hogy reggel érkeznek.

Sohase felejttem el azt a megérkezést.

Blankáért már betegápoló kocsí jött, nem tudott a lábára állni, a folytonos nagy láz elgyöngítette.

De azért mosolygott, mikor meglátott engem Loránddal és ez a mosoly olyan szívszaggató volt, hogy ma is sírni kezdek, ha eszembe jut.

Még két hétig élt azután...

Ott voltunk ágya mellett folyton Borcsával együtt. Sohase láttam életemben olyan ügyes, türelmes és fáradhatatlan betegápolót, mint Borcsa.

Az utolsó délután behivatta Lorándot, megcsókolta homlokát és kiküldte a szobából.

Aztán nyugodtan, majdnem szomorúság nélkül fordult felém.

— Vera, most nekem el kell mennem... Ott fent majd megmondom édesapádnak, hogy jó és hűséges gyermekem voltál és hogy dolgoztál, fáradtál értem...

Látta, hogy közbe akarok szólni, hát kezével intett.

— Hadd el, Vera, most nincs helye a szerénykedésnek, úgy van amint én mondom.

Nekem már kevés időm van hátra, hagyjál hát engem beszélni. Annál inkább, mert kéresem, utolsó kérésem akarom veled tudatni. Vera, ne hagyd el az én kis, árva fiamat...

— Oh kis anyám, ne beszélj így, megrepesztetted a szívemet... Te meg fogsz gyógyulni... igen, biztosan... az orvos is mondta, — hazudtam vakmerően — és itt maradsz velünk... velem meg Loránddal.

Blanka mosolygott és fehér, átlátszó kezét fejemre tette:

— Hagyjuk ezt, kis leányom, én világosan látok, ennek meg kell lenni... De nem halhatok meg addig, míg ígéretedet nem hallom, hogy anyja leszél kis öcsédnek.

Nem bírtam tovább; könnyeim, forró, fájdalmas könnyeim hullottak arra a fehér kézre, amint ajkamhoz szorítottam.

— Jól van, könnyeidet válasznak veszem és megértettem őket... De ne sírj így, Vera, ne sírj... ennek meg kell lenni. És magát is kérem, jó Borcsa asszony, ne hagyja el ezt a két, szegény, árva gyermeket.

— Nagyságos asszonyom, — mondta Borcsa halk, fojtott hangon, — a kishitűség nagy bűn. Az Úr Isten adja az életet és halált és én hiszek irgalmasságában és remélem, hogy a nagyságos asszonynak visszaadja az egészségét. De ha nem

lenne így, amitől az Úr Isten óvjon mindnyájunkat, hát én utolsó lélekzetemig kitartok a gyermekekkel, efelől nyugodt lehet a nagyságos asszony.

— Maga nagyon jólelkű asszony, Borcsa, — mondta kis anyám és odanyújtotta neki kezét.

Most, mintha egy pillanatra Borcsát is elhagyta volna ereje. Megremegett egész teste és jól lehetett látni, hogy erőszakkal fojtja el zokogását.

Én azonban nem voltam olyan erős, könnyeim szakadatlanul folytak.

Blanka még egyszer felém fordult:

— Ne sírj, leányom ... Sohase válnak el végképen azok, akik igazán szerették egymást...

Ez volt utolsó szava, azután elvesztette eszméletét és három óra múlva halott volt.

Láttam, hogy Borcsa letérdepel és buzgó, ájtatos szívvel elmondja a halottakért való könyörgést. Én még imádkozni se tudok. Szeretném, ha reám omolna az egész világ és egyszerre vége lenne mindennek. De ebben a pillanatban eszembe jut a kis árva, kinek, megfogadtam, hogy anyja leszek.

Mert nem szabad a halált óhajtani annak, kinek még kötelességei vannak az életben.

Reám pedig súlyos és szent kötelesség várt.

IX.

Édes jó kis anyácskám halála után Borcsa falura vitt bennünket.

Igazán vitt, mert én azt se tudtam, mi történik velem?

Az újabb csapás összetörte a lelkemet, csak ott lent a falun, kezdtem kissé magamhoz térni.

Lorándot kézenfogva bejártam gyermekkori kedvelt helyeimet.

Nagy sétákat tettünk a hegyeken át, követtük a patak szeszélyes folyását és elszorult a szívem a gondolatra, hogy milyen boldog, vidám és elégedett voltam én itt hajdanában.

Borcsa pedig mindent megtett, hogy e szép napokat visszavarázsolja. Nagyon jól tudom, hogy maga is sokat szenvedett, de hősiesen igyekezett azon, hogy visszafojtsa bánatát és minden figyelmét reám és Lorándra fordította.

És nemcsak Loránd, de én is hatalmas szidást kaptam, ha nem volt étvágyam, vagy ha vonakodtam Borcsa egyedül üdvözítő tejkúrájának alávetni magamat.

Körülbelül három hete voltunk lent a falun, mikor egyik este vendégünk érkezett.

Én ott álltam a konyha ajtajában és meglehetősen durcás arcot vágtam. Borcsa pedig szidott kegyetlenül.

— Mit, már megint otthagytad a tejet? Olyan vagy mint az agár és most is szidással kell beléd verni az ételt. Jól van, jól, csak folytasd gonoszságaidat és keserítsd a szívemet továbbra is. Azt hittem, hogy húsz éves korodra megjött az eszed, de látom, hogy most is olyan meggondolatlan és ostoba vagy, mint gyermekkorodban voltál. De velem nem fogsz packázni, azt tudom ... én nem tűröm, hogy csontig lesoványodjál ...

— De Borcsa, — vetettem közbe félénken.

— Semmi Borcsa, — vágott közbe haragosan, — engem nem fogsz meglágyítani. Tudhatod, hogy milyen kemény szívem van, nekem beszélhetsz holnap reggelig. Egy-kettő, ott az asztalon a tejed, idd meg...

Egyikünk se vette észre, hogy egy magas, barna férfi már percek óta hallgatja Borcsa pörölését és gyönyörködik az én zavart mentetgetőzésemben.

De amint megfordultunk, egyszerre láttuk meg mosolygó arcát. Szemmelláthatólag nagy erőfeszítésébe került a dolog, hogy derűlségét, az imént előtte lefolyt jelenet miatt, elfojtsa.

— Bocsánatot kérek, — mondta udvariasan lekapva kalapját.

— Én kérek bocsánatot, — mondta Borcsa jóval szelídebb hangon, mint ahogy velem beszélt. — De az embernek annyi baja, boszusága van a gyermekek makacssága miatt...

Egyszerre tűzlángba borult az arcom. Ez a Borcsa mégis iszonyúan kíméletlen. Nem elég, hogy az imént lehordott az idegen jelenlétében, most meg úgy beszél rólam, mint egy makrancos gyermekről. Hozzá még az idegen férfi olyan derűlten és barátságosan mosolygott, mintha nagyon mulattatná a dolog. Kezdtém kiállhatatlannak találni ezt a mi ismeretlen vendégünket.

— Kocsizörgést se hallottunk, — mentette magát Borcsa, — de kérem, tessék besétálni a szobába.

— Köszönöm, — mondta az idegen és szemét nem vette le rólam, ami annyira zavarba hozott, hogy földre szegeztem tekintetem, — de előbb bocsánatot kell kérnem, hogy így berontottam. A városból kocsin jöttem, de a határon visszaküldtem a kocsit. Olyan szép ez a kis falu, hogy megkívántatja az emberrel a sétát.

Ez a nyilatkozat kissé rokonszenvesebbé tette előttem az idegent, hiszen az én kis falumat dicsérte!

— Azért nem hallottak kocsizörgést. Igaz, hogy előre be akartam jelenteni megérkezésemet, de az események oly gyorsan torlódtak egymásra. Csak most, édesanyám halála után, érkeztem haza Magyarországra és csak pár napja értesültem szegény unokanővérem haláláról.

Mikor látta csodálkozó pillantásunkat, hirtelen meghajtotta magát.

— Bocsánatot kérek, nekem úgy tetszik, mintha régi, kedves ismerőseimmel beszélgetnék és csak most jut eszembe, hogy még nem mutattam be magam. Én Tarnay Ákos vagyok.

Borcsa udvariasan meghajolt:

— Kérem gróf úr, méltóztassék.

Es a veranda felé mutatott...

— Oh kérem, kedves Borcsa asszony, ne teketóriázzék velem.

— Gróf úr ismer engem?

— Igen, megboldogult unokanővérem levelet írt Olaszországból. Fájdalom, csak most kaptam kézhez. Abban a levélben önről is van szó, kedves Borcsa asszony és én igen megtisztelve érezném magam, ha egy szorításra ide nyujtaná a kezét.

Borcsa odaadta erős, becsületes kezét, én pedig lángoló gyűlölettel néztem végig Tarnay Ákoson.

Oh, engem nem lehetett egypár szíves szóval kiengesztelni. Nagyon jól emlékeztem szegény kis anyám szenvedésére és halálára. Oh, hát most elébem került a gögös grófi család egy tagja! Elhatároztam, hogy haragom és megvetésem kegyetlenül éreztetni fogom vele.

S éppen most fordul felém.

— Szerémy Vera kisasszonyhoz van szerencsém?

— Az vagyok, — mondtam fagyosan és kezemet tüntetőleg hátratettem, jelezve, hogy semmiképen se vagyok hajlandó odanyujtani neki.

Láttam, hogy meglepetten néz reám.

— Haragszik reám, kisasszony? Szívből sajnálom, ha akaratlanul megsértettem volna valamivel.

Összeszedtem minden erőmet és merészen farkasszemem néztem vele.

— Ön nem engem sértett meg, hanem szegény kis anyámat, ki az önök szívtelensége és kemény gögje miatt halt meg.

Ah, ez talált! Világosan láttam, hogy elsápad és megrázkódik.

— De kedves Vera kisasszony, — mondta aztán szomorúan, — ön elfelejti, hogy én évekig külföldön voltam s csak most jöttem haza édesanyám temetésére. Akkor értesültem a szegény Blanka haláláról és keményen elítéltem a család eljárását.

— Ezt most könnyű mondani.

Most már kemény és szigorú lett a férfi hangja.

— Én sohase hazudok, kisasszony és önnek nincs joga kételkedni a szavamban.

Most már Borcsa is közbeszólt:

— De Vera, mi lelt téged? Én igazán nem értelek.

Tarnay gróf udvariasan fordult Borcsához.

— Hagyja kedves Borcsa asszony... A kisasszony úgylátszik valami tévedés áldozata, különben nem bánná így velem. Velem, ki soha nem vétettem ellene semmit.

— Ismétlem, — mondtam hideg, kemény hangon, — ön nem vétett ellenem semmit.

Istennek hála, nem állunk olyan közel egymáshoz, hogy ezt tehetné. Én szegény kis anyámról beszélek. Ő önök miatt halt meg, miután a keserűség és a fájdalom italával alaposan megkínózták.

Borcsa haragosan vágott közbe:

— De gyermek, hát tisztára elment az eszed? Nem hallottad, hogy a gróf úr kétszer is kijelentette, hogy ártatlan a dologban, hogy külföldön járt, mikor ezek a szomorú események történtek? Elfelejtet, hogy a szegény nagyságos asszony, — az Úr Isten adjon neki jobb életet a másvilágon, mint amilyen itten volt — elfelejtet, hogy milyen szeretettel beszélt mindig unokafivéről, a gróf úrról? Vera, én igazán nem értelek téged.

Tarnay gróf megszorította Borcsa kezét.

— Köszönöm a védelmet, kedves jó Borcsa asszony. Most látom, hogy szegény Blanka híven rajzolta önt le levelében. Ön éppen olyan jószívű, mint amilyen bátorlelkű. De engedje meg, hogy ezt az ügyet egyedül Vera kisasszonnyal intézzem el. Ne vegye rossz néven ezt a kérésmet, de szeretném, ha a kisasszonyt az én érveim győznék meg és nem az ön befolyása.

Mosolygott és mosolygása egyszerre száz fokra forralta különben is ingerült hangulatomat. A gróf úr tanuja volt annak, hogy Borcsa mint

szidott össze engem a tejkúra pontos be nem tartása miatt s most már azt hiszi, hogy gyermekkel van dolga. Nos hát majd megmutatom én neki, hogy ha Borcsától félek is, vele szemben igenis jól a talpamra tudok ám állni.

Ezt annál könnyebben tehettem, mert Borcsa így szólt:

— Kérem gróf úr, méltóztassék besétálni a lakásba. Vera majd felvezeti. Igazán nem is tudom mit gondol rólunk; biztosan azt, hogy nagyon barátságtalanok vagyunk a vendég iránt. Az pedig örök szégyen volna reánk, ha ezzel a gondolattal távoznék a háztól. A gróf úr Verával akar beszélgetni, nekem meg a hátsó udvarban van dolgom, de a vacsoránál majd találkozunk, mert remélem, megtiszteli azzal szegény házunkat, hogy itt marad nálunk.

— Köszönöm szépen a meghívását, Borcsa asszony és elfogadom, — mondta a gróf mosolyogva, én pedig bevezettem a vendéget a napali szobába.

Tarnay úgylátszik egyelőre került az összeütközést.

— Milyen kellemes az önök otthona, Vera kisasszony. De nini, milyen gyönyörű rajzok vannak a falon. Bizonyára megboldogult édesapja hátrahagyott műveiből valók, nemde?

Egyszerre lángba borult az arcom. Ezeket

a rajzokat én készítettem s mivel nagyon bosszantott a kopár fal ridegsége, szépen felakasztottam őket. De hogy valaki édesapám halhatatlan munkáival tévessze össze az én pepecseléseimet! Igazán nagyon szégyeltem magamat.

— Nem, gróf úr, — mondtam aztán száraz hangon. — Ezek ártatlan és értéktelen firklások. Azt hallottam önről, hogy műértő és szép képtára van, csodálom hát, hogy ilyen csalódásba eshetett.

Tarnay közelebb hajolt a rajzokhoz.

— Műértő ugyan nem vagyok, de foglalkoztam és pedig nagy szeretettel foglalkoztam a képekkel s bárha kinevet is, mégis meg kell mondanom, hogy ezek a képek engem erősen emlékeztetnek a nagy mesterre, Szerémy Sándorra. Igaz, hogy most már, amint tüzetesebben nézem őket, azt is észreveszem, hogy nincs meg bennük a megboldogult mester ereje, határozottsága. Valami bájos, női lágyság ömlik el rajtuk...

Megint éreztem, hogy a vér felfut az arcomba. Pedig Tarnay arcán jól láthattam, hogy sejtelve sincs arról, hogy az én rajzaimat bámulja. De honnan is tudhatta volna?

— Nem tudja kisasszony, ki készítette ezeket a rajzokat?

— Nem tudom, — feleltem lesütött szemmel és olyan melegem lett, mintha hirtelen tüzet raktak volna a talpam alatt.

Bár nagyon szégyenkeztem és remegtem, mi tagadás, mégis jól esett, hogy annyira megtetszettek rajzaim.

Tarnay végre elfordult a rajzoktól, én helyet mutattam neki és magam is leültem egy székre.

— Hallgatom, gróf úr, — mondtam száraz, hideg hangon.

— Nagyon kérem, Vera kisasszony, ne gróf urazzon engem. Hiszen mi rokonok is volnánk, vagy mi.

— Oh, ami a rokonságot illeti, — feleltem fejem fölvetve, — erről jobb ám nem beszélni. Szegény anyám elpusztult az önök rokoni szeretete miatt.

Tarnay összehúzta a szemöldökét.

— Vera kisasszony, maga úgy viselkedik, mint egy makacs gyermek. Én már többször nem fogom elmondani, hogy szívemből sajnálom azt, ami történt, életem felét odaadnám, ha változtathatnék rajta, de tehetetlen vagyok a jelennel és ártatlan a multtal szemben. Ha itthon vagyok, mindez nem történik meg. Most még elmondtam, de többet nem fogom magamat mentegetni ön előtt.

Elpirultam, mert éreztem, hogy igaza van, de csakugyan valami gyermekes makacsság ajkamra fojtotta a szót.

— Szegény Blanka másként gondolkozott a dolgról, mint ön, — mondta Tarnay lágyabb hangon. — Levelet írt nekem Olaszországból, amelyben önről is van szó, kisasszony, de hogy mi, azt csak akkor mondom el, ha több nyugalommal tud a multra visszagondolni és meg tudja különböztetni a bűnöst az ártatlantól. Most csak annyit, hogy Blanka reám bízta kis fiának sorsát, amennyiben megkért, hogy legyek gyámja és gondozója kis gyermekének.

Egyszerre forogni kezdett velem a világ és éreztem, hogy szemem előtt elhomályosodik minden: a szoba, a bútor, a falak, a képek és ez a szörnyű ember, aki azért jött, hogy Lorándot elvegye tőlem.

— Kisasszony, az Istenért, rosszul van?

Csak homályosan láttam, hogy Tarnay felugrik, hozzám siet és gyöngéden megfogja a kezemet.

— Vera, kedves kis barátnőm, mi baja? Térjen magához! Megbántottam talán valamivel...

Fejem lehanyatlott kezemre és hevesen, keservesen kezdtem zokogni.

— Vera, nagyon kérem, — könyörgött

mellettem Tarnay, — ne ejtsen kétségbe. Ha talán én bántottam volna meg a szívét, könnyögve kérem bocsánatát. Maga kemény szavakat mondott nekem, lehet, hogy az én ajkamon is kicsúszott valami akaratlanul. Ha így volna, felejtse el, bocsássa meg. Uram Istenem, mi van tőlem távolabb a sértésnél?! Amikor úgy szeretném, ha mosolyogna, ha boldog lenne. Édes kis barátnőm, persze nem sejtí, nem sejtíheti, hogy az első pillanat óta milyen közel állott a szívemhez.

Hevesen, nagy felindulással beszélt. Én magam se tudom, hogy miért, beszéde, bár szavait nem is értettem teljesen, arcomba kergette a vért.

Most azonban mégis csak egy gondolat foglalkoztatott.

— Ön elveszi tőlem Lorándot?

— Hát ez ijesztette meg annyira? Vera, maga még igazi gyermek és Borecs asszonynak tökéletesen igaza van, ha néha jól összeszidja. Istenem, ilyen heves felindulással beteggé teheti magát.

— Ugy-e, nem veszi el Lorándot? — mondtam kezem összekulcsolva.

Láttam, hogy egy pillanatig mereven, mozdulatlanul néz reám és pillantása megint arcomba kergette a vért.

— Nem veszem el, mint ahogy egyáltalában eszemágában se volt, hogy megfosszam a gyermeket az ő édes kis mamájától. Most legjobb helye itt van maguk mellett, az anyagiakat majd elvégzem Borcsával...

— Felesleges! — kiáltottam közbe, — én eleget keresek, megélhetünk abból mindnyájan. Tarnay csodálkozva nézett reám.

— Maga, Vera? Maga?...

Most már hiába harapdáltam az ajkamat. A nagy öröm meggondolatlaná tett. Most már vissza akartam vonulni és zavartan dadogtam:

— Igen... de ne beszéljünk erről többet...

— Csakhogy én nem engedem, hogy maga tovább dolgozzék, Vera.

— Maga csak Loránd gyámja, gróf úr, de nem az enyém, — mondtam félig nevetve, félig haragosan.

— Igaza van. De már ellenségének nem tekint ugy-e?

— Nem.

— Talán még jóbarátjának is elfogadna?

Hallgattam, de arcom nem lehetett barátságatlan, mert Tarnay így folytatta:

— A jóbaráttól pedig elfogadhatunk néhanapján egy-egy jó tanácsot.

— Milyen tanácsot adhatna ön nekem? Mi egészen különböző világban élünk és más

az életfelfogásunk. Ön bizonyára szégyennek és megaláztatásnak tartja, hogyha egy nőnek dolgoznia kell, míg én ellenben büszke vagyok arra, hogy meg tudom keresni a magam kenyerét.

Tarnay mosolyogva csóválta a fejét:

— Maga gyermek, Vera. Milyen találóan jellemezte magát az én szegény unokanővérem, amikor ezt írta: ez a kiválóan okos, arany szívű leány, alapjában véve egy naív, tapasztalatlan gyermek és éppen ez teszi oly bájoszá, oly szeretetreméltóvá.

Megint csak piros lettem és mereven a földre szegeztem a szememet.

Csönd volt egypár pillanatig, aztán megint csak Tarnay Ákos folytatta:

— Ki mondta önnek, hogy én szégyenletesnek vagy megalázónak tartom a munkát? Ellenkezőleg, mindig a legnagyobb hódolattal és tisztelettel gondolok azokra a nőkre, akik az élet zord, kemény küzdelmében is megállják helyüket. De nem tudja elképzelni, Vera, — vegye úgy, mintha csak általánosságban mondanám a dolgot és ne vonatkoztassa személyekre, — nem tudja elképzelni, hogyha valaki nagyon drága, nagyon kedves a szívünknek, azt szeretnők megóvni minden bajtól, minden gondtól és minden küzdéstől, szeretnők rózsákkal tele-

szórni útját, hogy bármerre lép, mindenütt illatos virágot találjon a lábai alatt.

Úgy vert a szívem, hogy remegni kezdtem, hátha ő is meghallja a dobogását? De még e nagy izgalomban is erre gondoltam: jóságos Isten, hiszen egy-két órával ezelőtt még idegen, sőt ellenséges személy volt előttem és most...

Szerencsére Borcsa jött be a szobába s én is mindjárt nyugodtabb lettem, amint az erős alakját megláttam.

— Mindjárt itt lesz a vacsora, — jelentette Borcsa mosolyogva, — alázatosan bocsánatot is kérek a gróf úrtól a mi szerény ételeinkért: falun azzal éri be az ember, amije éppen van.

— Ne szerénykedjék, Borcsa asszony, — nevetett Tarnay — híre van ám a maga főztjének az egész megyében.

Ebben a pillanatban Loránd rontott be az ajtón. A mezőről jött s egy csomó vadvirágot tartott a kezében.

Tarnay gyöngéden megölelte és megcsókolta.

— Látod, milyen jó ember, — súgta Borcsa a fülembe. — Igazságtalan voltál hozzá, bocsánatot kell kérned tőle, ezt úgy hozza magával az igazság és illendőség.

— Hagyd el, Borcsa, — súgtam halk, remegő hangon, — mi már kibékültünk.

A vacsora csakugyan remek volt, Borcsa fáradhatatlanul kínálgatott, Tarnay pedig állhatatosan kereste a tekintetemet, de én mereven a tányérra néztem.

De akkor szégyeltem el magam legjobban, amikor Tarnay pillantása egyszer csak a falon levő rajzokra esett és Borcsa felkiáltott:

— Ezek a Vera rajzai, gróf úr. Ami igaz, azt ki lehet mondani bárki előtt, nagyon ügyes kis leány ám a mi Veránk. Gyermekkorában mindig szidtam emiatt a firkálás miatt s bizony most éhen haltunk volna a firkálás nélkül. Most is ez a két apró kéz tartja el az egész családot, gróf úr . . .

A csinos szónoklat végét már csak félfüllet hallgattam, mert felugrottam székemről és kirohantam a kertbe és ebben a pillanatban — először életemben — komolyan haragudtam Borcsára.

Künt a kertben égő arcomra szorítottam kezemet és halkan, csöndesen sírni kezdtem, anélkül, hogy tudtam volna miért.

Egyszer csak éreztem, hogy egy kéz szelíden leveszi kezemet égő arcomról, gyöngéden magához ölel és én szó nélkül, ellentállás nélkül hajtottam le fejemet arra a széles vállra és bár könnyeim még mindig folytak, kimondhatatlanul boldog voltam.

X.

Tulajdonképpen ezzel le is zárhatnám naplóm, de még meg kell magyaráznom, hogy miért fogtam írásába?

Hat éve vagyok már Tarnayné és Istennek legyen hála érte, ma is olyan boldog vagyok, mint amikor a vőlegényem ujjamra húzta a mátkagyűrűt. Sok szenvedésen és megpróbáltatáson mentem keresztül, de szabad-e panaszkodnom, amikor íme most az enyém a legnemesebb férfi szíve és keze.

Loránd már tizenkétéves, együtt játszik az én gyermekeimmal, a kis Blankával, Verával és Ákossal.

Borcsa minden évben eljön birtokunkra, a karácsony ünnepet mindig velünk tölti, a gyermekek éppen úgy szeretik, mint ahogy én szerettem.

Hívtuk, hogy jöjjön állandóan hozzánk lakni, de nem fogadta el meghívásunkat, hiába, ő nem tud elszakadni a kis falujától.

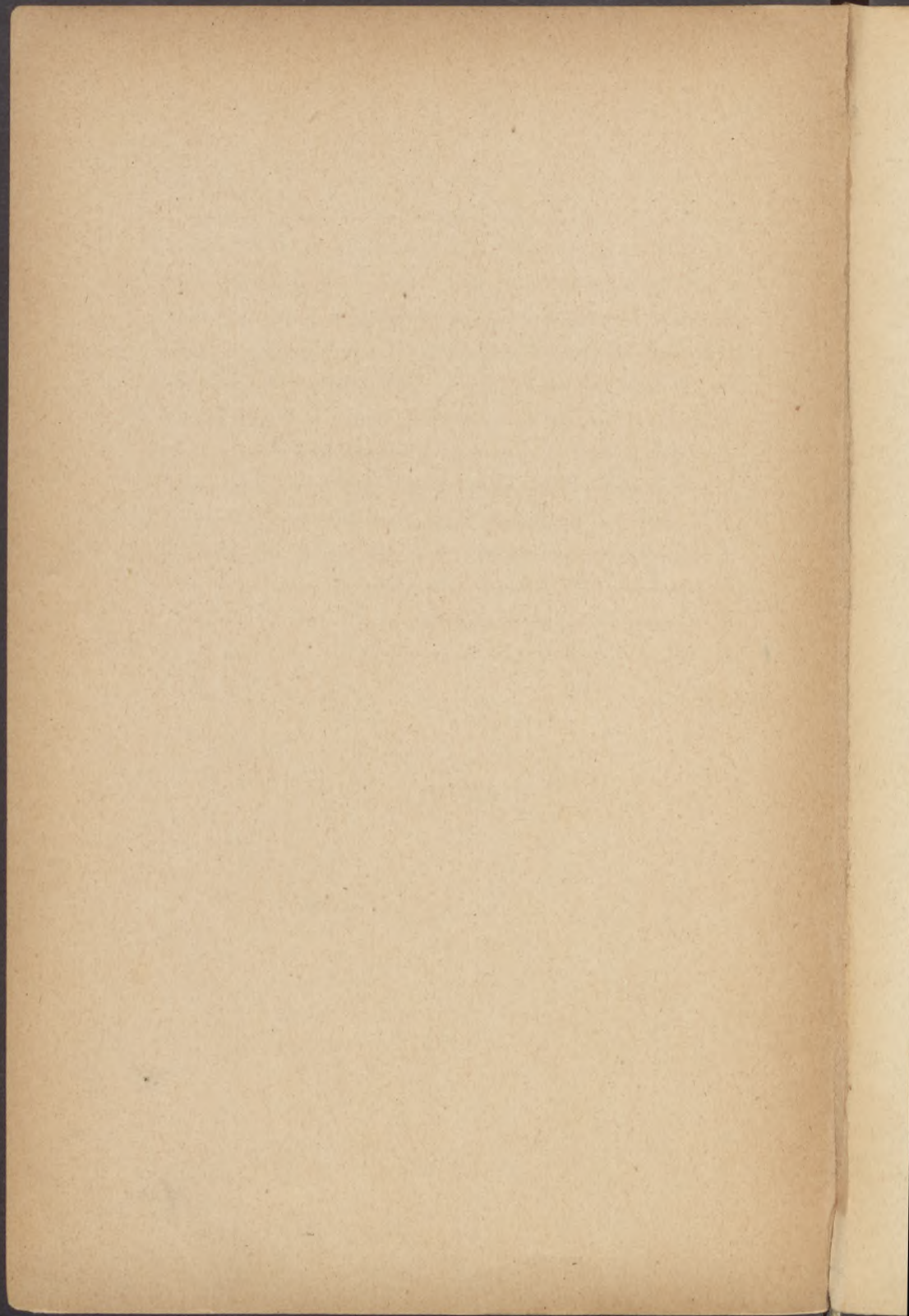
A múlt napokban, amikor ötéves kis leányomat, Blankát olvasni tanítottam, sok minden eszembe jutott. Íme én most grófnő vagyok. Férjem gazdag, híres, előkelő férfi, gyermekeim fejedelmi módon növekednek. Vajjon ez a nagy

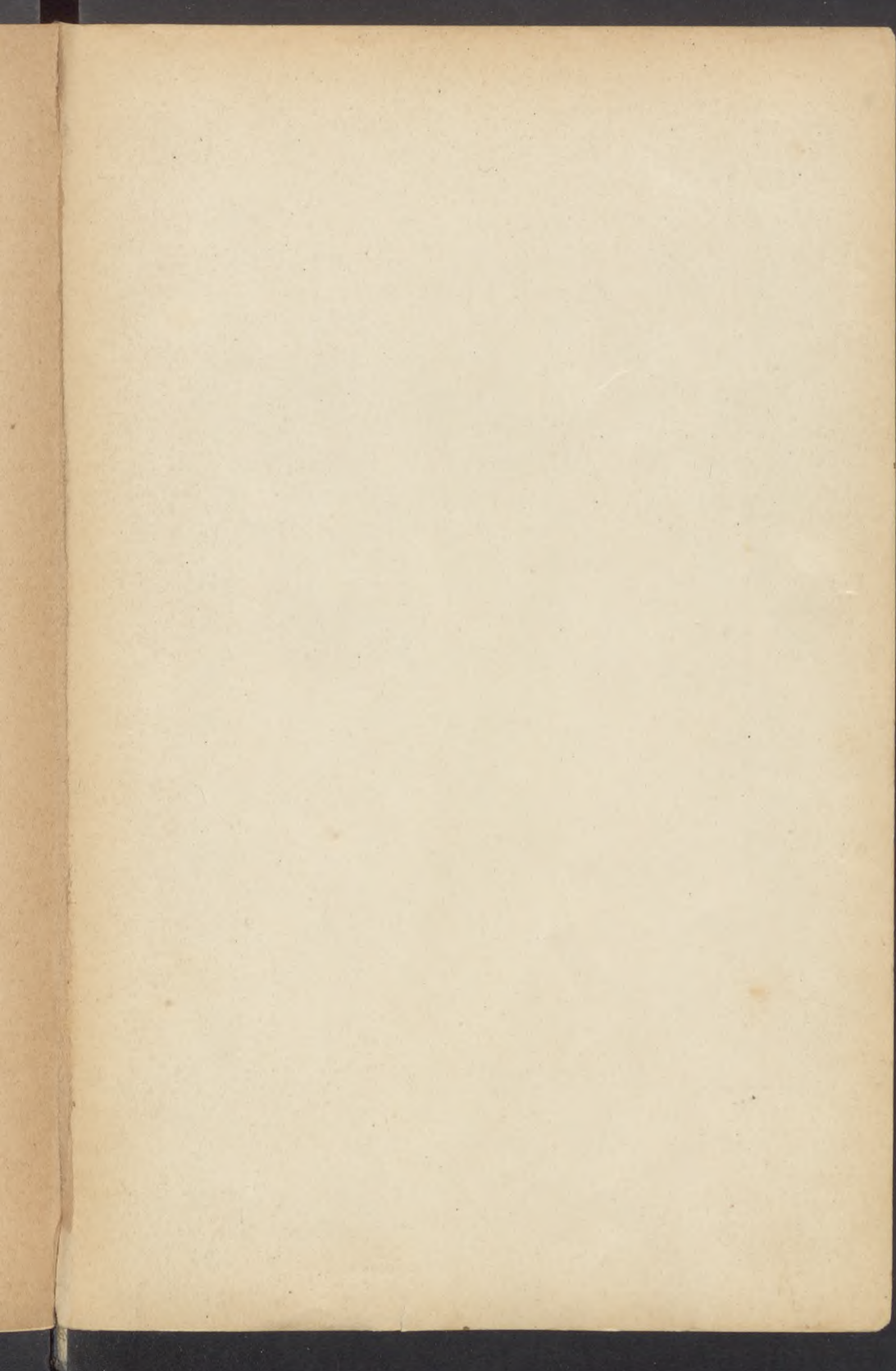
bőség és gondnélküli élet nem teszi-e gőgösekké, szívtelenekké, a szegények, a küzdők iránt? És ekkor elhatároztam, hogy leírom a magam történetét, ha később érett elmével olvassák, sokat okulhatnak belőle és főleg megtanulhatják azt, hogy az igaz ember bátran áll szembe minden bajjal, veszéllyel és soha meg nem törhető hittel dolgozik, küzd és fárad. Vannak szerencsés emberek, akiket minden megpróbáltatástól megkímélt a sors, de én nem bánom, hogy valaha igen közelről ismertem a könnyet, a bánatot, a szenvedést. Gyermekeim számára írtam le életem történetét, de talán mások is okulhatnak belőle, ha végigolvassák ezt a könyvet.

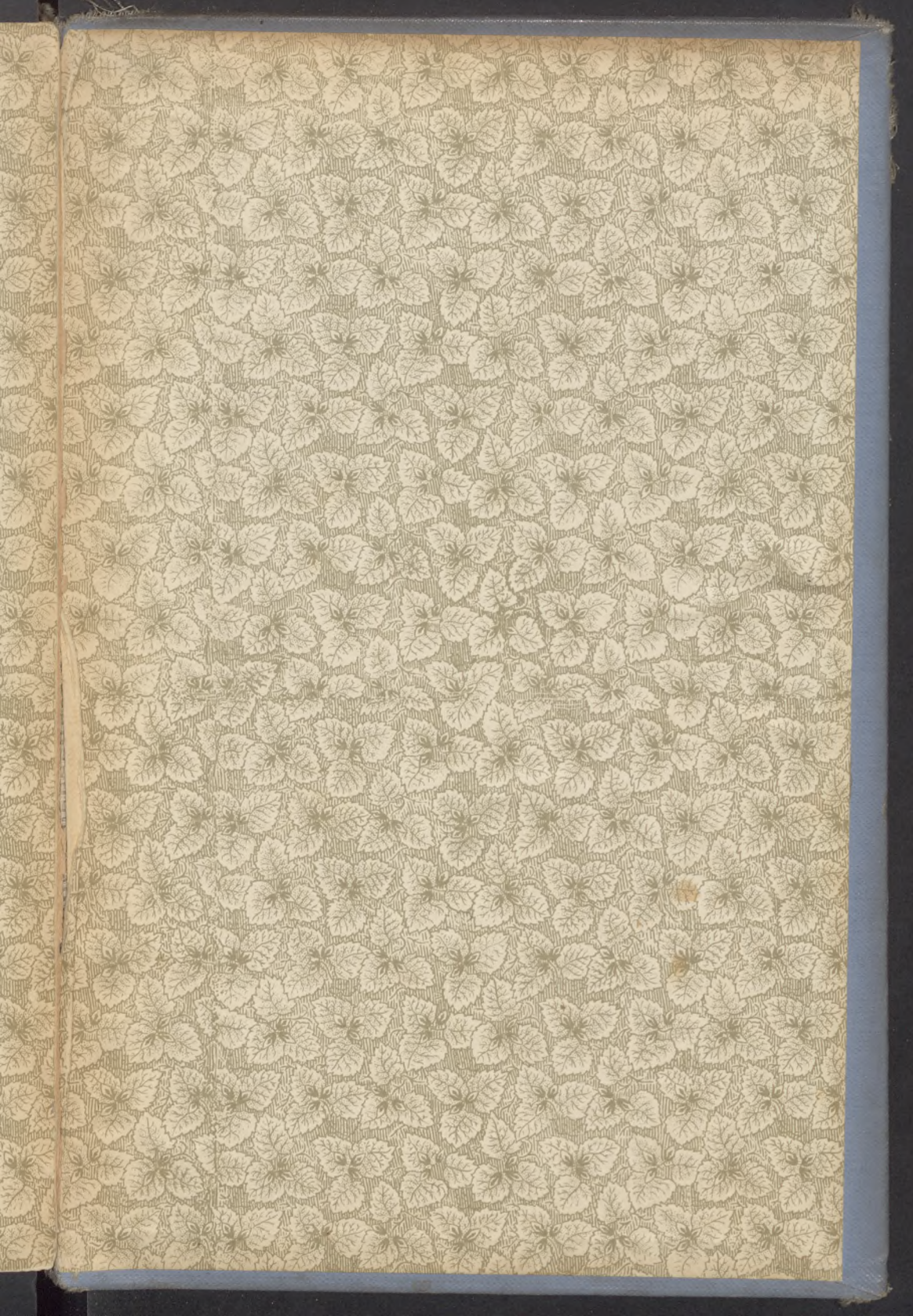

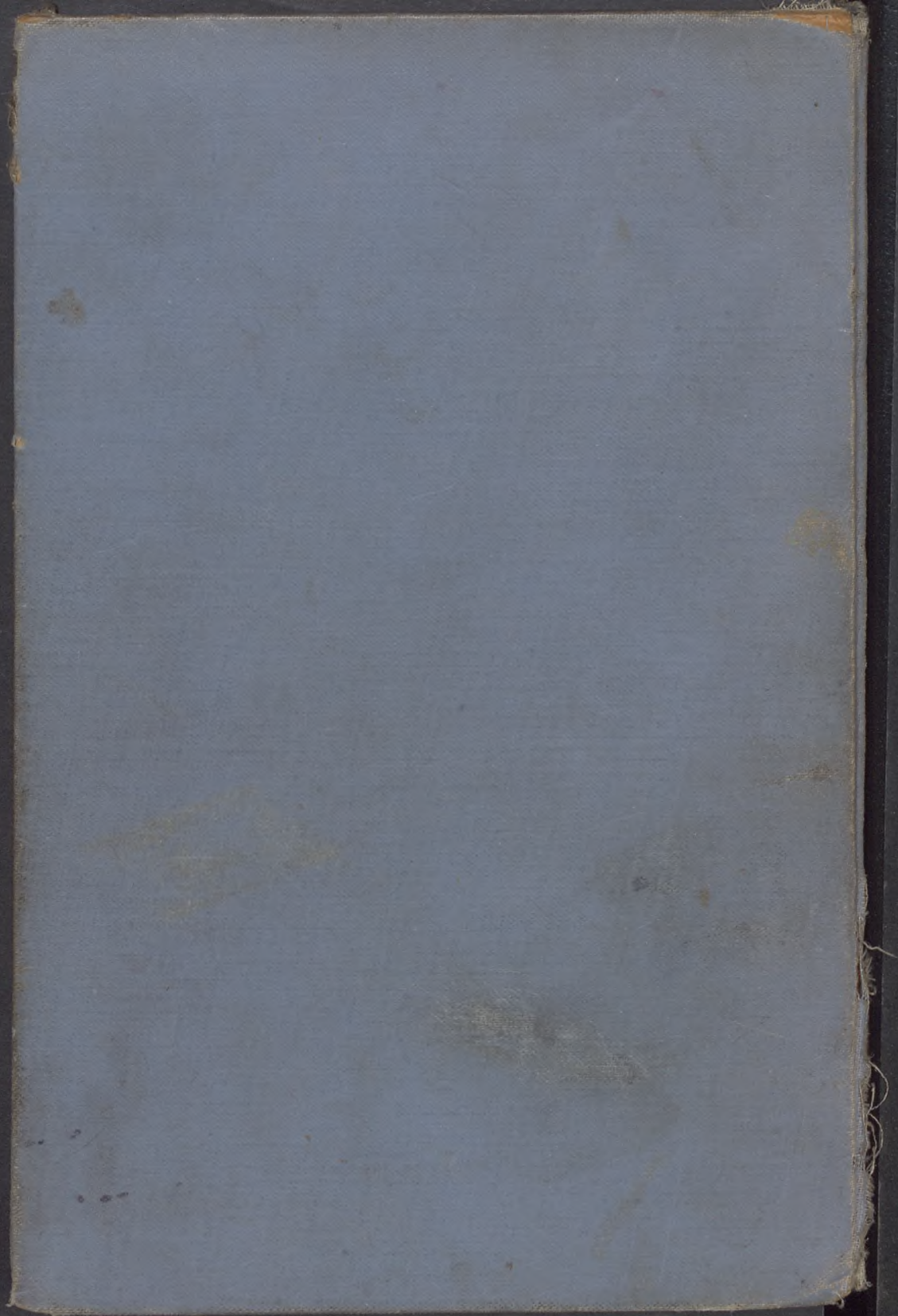
30

40

Lengyel Laura: Vera naplója